

PTT raportteja
PTT reports
PTT rapporter

299

Päivi Kujala, Olli Niskanen, Minna Väre, Pekka Kinnunen, Timo Karhula,
Sari Forsman-Hugg

Maatalouden rahoitusasema muuttuvassa toimintaympäristössä

Helsinki 2025

PTT raportteja 299

PTT reports 299

Maatalouden rahoitusasema muuttuvassa toimintaympäristössä

Kujala Päivi, Niskanen Olli, Minna Väre, Kinnunen Pekka, Karhula
Timo, Forsman-Hugg Sari

Helsinki 2025

Pellervon taloustutkimus PTT

Eerikinkatu 28 A

00180 Helsinki

Sähköposti ptt@ptt.fi

ISBN 978-952-224-266-2 (pdf)

ISSN 2489-9615 (pdf)

Tiivistelmä

Maatalouden rahoitusasema muuttuvassa toimintaympäristössä -tutkimus-hankkeessa selvitettiin lisääntyvän vastuullisuus- ja pankkisääntelyn vaikutuksia maatalouden rahoitusasemaan. Hankkeessa kartoitettiin tilastoaineistojen pohjalta maatalouden rahoitusaseman kehitystä viime vuosina sekä nykyhetken tilannetta. Lisäksi kartoitettiin valittujen vertailumaiden tilannetta. Tutkimuksessa tehtiin kyselytutkimukset investointeja toteuttaneille maatalousyrittäjille sekä neljän eri pankkiryhmän maatalousrahoitusneuvottelijoille. Lisäksi hankkeessa haastateltiin laajasti maatalouden asiantuntijoita ja pankkien edustajia.

Maataloussektorin viime vuosien haasteet ovat lisänneet maksuvalmiusongelmia ja järjestämättömien luottojen määrä maataloudessa on kasvanut. Sekä yrittäjät että pankit painottavat, että rahoituksen hakuprosessi on aiempaa työlämpi erityisesti lisääntyneen vakavaraisuussääntelyn myötä, ja osittain siksi rahoituksen saannin koettiin tiukentuneen. Pankit korostavat, että kannattavat investoinnit saavat rahoitusta ja rahoituksen saannin ehtona on maksukyky sekä riittävä kassavirta. Samalla yhä epävarmemmaksi muuttuva toimintaympäristö tuo haasteita maatalousyritysten kannattavuuteen ja maksuvalmiuteen.

Vastuullisuusvaateiden nähtiin vasta olevan tulossa maatalouden rahoitukseen, mutta vastuullisuuteen liittyvän sääntelyn kehittyvän kuitenkin nopeasti. Vastuullisuuden osoittamiseen ja raportointiin tulee varautua jo nykyisissä rahoitushakemuksissa. Tutkimus suosittelee, että maataloussektorin, pankkien ja hallinnon on laadittava vastuullisuuskriteerit yhdessä, jotta maatalousyrittäjät eivät joutuisi raportoimaan vastuullisuudesta eri tahoille erilaisin tavoin. Kansallisen sääntelyn aiheuttamaa hallinnollista taakkaa tulee mahdollisuuksien mukaan keventää hyödyntäen EU:n tahtotilaa sääntelyn keventämisessä.

Asiasanat: rahoitus, maatalous, vakavaraisuussääntely, kestävä rahoitus

Abstract

The research project "The Financial Position of Agriculture in a Changing Operating Environment" examined the impacts of increasing sustainability demands and banking regulations on the financial position of the agricultural sector. It assessed recent developments and the current state of agricultural finance using statistical data and provided a comparative overview of selected benchmark countries.

The study included surveys targeting farmers who had recently made investments, as well as agricultural finance advisors from four different banking groups. In addition, extensive interviews were conducted with agricultural experts and representatives from financial institutions.

The challenges faced by the agricultural sector in recent years have led to growing liquidity problems, and the volume of non-performing loans has increased. Both entrepreneurs and banks emphasized that the loan application process has become more burdensome, particularly due to stricter capital adequacy regulations. As a result, access to finance is perceived to have been tightened. Banks noted that profitable investments continue to receive funding, with creditworthiness and sufficient cash flow remaining key prerequisites for financing.

At the same time, the increasingly uncertain operating environment poses challenges to the profitability and liquidity of agricultural enterprises. While sustainability requirements are only beginning to emerge in the context of agricultural finance, related regulatory frameworks are evolving rapidly. It is therefore essential to prepare for the demonstration and report of sustainability in current financing applications.

The study recommends that the agricultural sector, banks, and public administration collaboratively define sustainability criteria to avoid placing farmers under multiple, overlapping reporting obligations. Furthermore, the administrative burden caused by national regulations should be alleviated where possible, in line with the European Union's broader objective of regulatory simplification.

Keywords: finance, agriculture, capital adequacy regulation, sustainable finance

Lyhenteet

Agenda 2030	YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma vuoteen 2030 mennessä
Basel-komitea	Baselin pankkivalvontakomitea (The Basel Committee on Banking Supervision)
BIS	Kansainvälinen järjestelypankki (Bank for International settlements)
CSRD	Kestävyyseräilyraportointidirektiivi (Corporate sustainability reporting)
CRD6	Pääomavaatimusten ohjeistus (Capital Requirements Directive 6)
CRR3	Pääomavaatimusten ohjeistus (Capital Requirements Regulation 3)
EBA	Euroopan pankkiviranomainen (European Banking Authority)
ESG	Ympäristö, sosiaalinen ja hallinnollinen vastuullisuus (Environmental, Social, Governance)
EKP	Euroopan keskuspankki (European Central Bank)
IPCC	Hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli (Intergovernmental Panel on Climate Change)
OECD	Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (The Organisation for Economic Co-operation and Development)
PCAF	Rahoitettujen päästöjen laskentamenetelmä (Partnership for Carbon Accounting Financials)
Scope 1	Päästölaskentaprotokolla, sisältää oman toiminnan seurauksena syntyvät päästöt
Scope 2	Päästölaskentaprotokolla, sisältää ostetun ja kulutetun energian tuotannosta aiheutuvat päästöt
YK	Yhdistyneet Kansakunnat (United Nations)

Esipuhe

Tämä raportti kokoaa Maatalouden rahoitusasema muuttuvassa toimintaympäristössä -tutkimushankkeen keskeiset tulokset. Tutkimushankkeen toteuttivat yhteistyössä Pellervon taloustutkimus PTT ja Luonnonvarakeskus. Hankkeen yhteistyökumppaneina toimivat OP Ryhmä, Nordea, Säästöpankki, POP Pankki ja LähiTapiola. Hankkeen päärahoittaja oli Maatilatalouden kehittämisrahasto Makera. Lisäksi hanketta rahoitti Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

Tutkimushankkeessa tehtiin maatalousyrittäjille ja neljän pankin rahoitusneuvottelijoille kyselyt, joiden tuloksista on julkaistu oma raportti. Hankkeessa on myös julkaistu lainanhakijan opas, joka listaa vastuullisuuden ESG-osa-alueet hyödynnettäväksi rahoitusneuvotteluissa.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajana toimi Saara Meurasalo maa- ja metsätalousministeriöstä. Kiitos ohjausryhmälle, kaikille kyselyihin vastanneille maatalousyrittäjille ja pankkien rahoitusneuvottelijoille, haastatelluille asiantuntijoille ja hankkeen työpajaan osallistuneille maatalouden rahoituksen sidosryhmien edustajille yhteistyöstä hankkeen aikana.

Suomalaisen ruuantuotannon jatkuvuuden näkökulmasta on tärkeää, että maatalayritykset saavat rahoitusta kannattaviin investointeihin myös vastuullisuuden liittyvien vaatimusten lisääntyessä. Näin osaltaan turvataan maatalouselinkeinon taloudelliset toimintaedellytykset ja kehittämismahdollisuudet muuttuvassa toimintaympäristössä.

Helsingissä 20.5.2025

Päivi Kujala, hankkeen vastuullinen johtaja

Sisällys

Esipuhe.....	6
Sisällys	7
1 Johdanto	9
2 Tutkimuksen aineisto ja menetelmät	11
3 Pankkien sääntely-ympäristön muutoksia	13
3.1 Pankkien vakavaraisuussääntely	14
3.2 Järjestämättömät luotot maataloudessa	15
3.3 Kestävän rahoituksen kehitys	17
4 Maatalouden rahoitus muuttuvassa toimintaympäristössä.....	24
4.1 Talous ja rakennemuutos.....	24
4.2 Investointien kehittyminen.....	29
4.3 Maatalouden toiminta- ja markkinaympäristön muutokset ja muutospäätökset	31
5 Maatalouden rahoitus Suomessa sekä vertailumaissa Ruotsi, Tanska, Alankomaat ja Irlanti	34
5.1 Maatalouden rahoitus Suomessa.....	34
5.2 Vertailumaiden yleiskuvaus.....	38
5.3 Maakohtaiset katsaukset rahoitussektorin toimintaan vertailumaissa	40
5.3.1 Ruotsi.....	40
5.3.2 Tanska	43
5.3.3 Irlanti	46
5.3.4 Alankomaat.....	50
5.4 Yhteenveto vertailumaiden rahoitusmalleista	54
6 Maatalouden rahoituksen tilannekuva.....	55
7 Yhteenveto rahoitusneuvottelijoiden ja maatalousyrittäjien kyselyistä	64
8 Johtopäätökset ja suositukset	66

9	Lähteet	71
---	---------------	----

1 Johdanto

Maatalous on pääomavaltainen toimiala, jonka kehityksessä rahoituksella on keskeinen rooli. Maataloustuotannossa rahoitustarpeita syntyy ennen kaikkea maanhankinnasta, omistajan- ja sukupolvenvaihdoksista, sekä tuotantorakennus-, kone- ja laiteinvestoinneista. Maatalouden rahoituksen on Suomessa todettu toimivan pääosin hyvin (Alho ym. 2019). Maatalouden taloudellisiin toimintaedellytyksiin kohdistuu kuitenkin entistä enemmän haasteita toimintaympäristön muutosten takia. Rahoitussektorin asema on puolestaan jatkuvasti kehittynyt etenkin vakavaraisuussäätelyn ja vastuullisuuteen liittyvien vaatimusten korostumisen myötä.

Tämä tutkimusraportti tarkastelee ja tuottaa uutta tietoa lisääntyvän pankkisääntelyn ja vastuullisuuskriteereiden vaikutuksista maatalouden rahoitusasemaan alati muuttuvassa toimintaympäristössä. Tällä tutkimuksella on kolme tavoitetta: 1) tuottaa maatalouden rahoitusaseman toimintaympäristön päivitetty tilannekuva tilastojen ja kirjallisuuden perusteella sekä analysoida viime vuosina sekä pankkien että alkutuotannon toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia, 2) analysoida pankkien näkökulmasta lisääntyvän sääntelyn vaikutuksia pankkien toimintaympäristöön ja niiden mahdollisuuteen rahoittaa maatalouden investointeja sekä 3) analysoida alkutuotannon näkökulmasta toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten ja lisääntyvän sääntelyn vaikutuksia maatalouden riskeihin ja vakuuksien arvostukseen erityisesti pankkirahoituksen näkökulmasta.

Raportin luvussa kaksi esitellään tutkimuksen aineisto ja menetelmät. Luvussa kolme tarkastellaan pankkien sääntely-ympäristössä tapahtuneita keskeisiä muutoksia, vakavaraisuussäätelyn ja kestävä rahoituksen kehitystä sekä sitä, miten muutokset vaikuttavat maatalouden rahoitusasemaan. Luvussa neljä keskitytään maatalouden toimintaympäristön muutoksiin ja tuotetaan maatalouden toimintaympäristön päivitetty tilannekuva.

Luvussa viisi esitetään yleiskuva hankkeessa neljän vertailumaan – Ruotsi, Tanska, Alankomaat ja Irlanti – maataloussektorista ja maatalouden rahoituksesta. Erityisenä tarkastelun kohteena on riskienhallinta ja vastuullisuuden merkitys maatalousrahoituksessa. Luvussa kuusi analysoidaan tutkimuksessa tehtyjen haastatteluiden, kyselyiden ja asiantuntijatyöpajan aineistojen avulla pankkisääntelyn vaikutuksia maatalouden rahoitusasemaan ja tuotetaan maatalouden rahoituksen tilannekuva. Luvussa seitsemän esitetään tiivis yhteen-

veto tutkimuksessa tehdyistä kyselyistä maatalousyrittäjille ja neljän maatalouden rahoittajapankin rahoitusneuvottelijoille. Luku kahdeksan kokoaa johtopäätökset ja suositukset.

2 Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Maatalousrahoituksen kokonaiskuvan muodostamisessa ja kehityksen analysoinnissa hyödynnettiin useita eri aineistoja, tilastolähteitä ja tutkimusmenetelmiä. Maatalouden lainakanta, uudet nostot ja sovittu kokonaiskorko tilastoidaan Suomen Pankissa kansallisella tasolla. Tarkemmassa tarkastelussa tarvittavat alue- ja tuotantosuuntakohtaiset jaottelut tuotettiin eri lähteiden avulla (Tilastokeskus, Luke Taloustohtori sekä Alma Insights Tietopalvelut).

Hankkeessa toteutettiin kaksi kyselyä helmi-maaliskuussa 2024. Toisen kyselyn kohderyhmänä olivat maatalousyrittäjät ja toisen neljän pankkiryhmittymän rahoitusneuvottelijat. Maatalousyrittäjille tehty kysely kohdennettiin maatalouden rakennetukilain mukaisen yli 100 000 euron investoinnin tehneille yrittäjille. Kyselyn lähettämistä varten Ruokavirastosta pyydettiin yhteystiedot niistä maataloilta, jotka olivat toteuttaneet kustannusarvioltaan yli 100 000 euron suuruisen, tuetun rakentamisen piirissä olleen investoinnin vuosien 2015–2023 aikana.

Pankkien rahoitusneuvottelijakyselyn kohderyhmänä olivat hankkeen yhteistyökumppaneiden, neljän suurimman maatalouden rahoittajapankin rahoitusneuvottelijat. Kyselyjen avulla selvitettiin maatalousrahoituksen nykytilannetta ja toimivuutta sekä vastuullisuusvaatimusten merkitystä rahoituksen myönnössä ja maatalouden harjoittamisessa. Kyselyjen tuloksista on laadittu erillinen raportti (Kujala, Niskanen & Noro 2024).

Hankkeessa haastateltiin 14 asiantuntijaa ja 14 pankkiryhmien toimihenkilöä. Haastatellut asiantuntijat edustivat kymmentä eri tahoa: maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestö MTK, ProAgria Keskusten liitto, Valio, Biocode, YARA Suomi, Raisio, ARLA Suomi, Finanssivalvonta ja valtiovarainministeriö. Pankkiryhmien edustajien haastatteluja tehtiin OP Ryhmän, Nordean, Säästöpankkiryhmän ja POP Pankin maatalouden rahoitusjohtajille ja ESG-analyytikoille, OP Ryhmän ja Säästöpankin paikallistason pankkien johtajille ja lisäksi OP Ryhmän compliance ja riskienhallinnan kolmelle toimihenkilölle.

Syksyllä 2024 järjestettiin asiantuntijatyöpaja, jossa oli mukana 28 osallistujaa. Työpajassa oli mukana hallinnon, neuvonnan, edunsaajajärjestöjen, yrittäjien, finanssisektorin ja tutkimuksen edustajia. Työpajassa työstiin kolmen vastuullisuusteeman ESG-osa-alueen puitteissa visiota ”Suomessa kannattavat maatilayritykset saavat rahoitusta vastuullisuusvaatimusten lisääntyessä.” ESG rakentuu kolmesta teemasta: ympäristö ja ilmasto, sosiaalinen ulottuvuus eli ihmiset ja yhteisö sekä hyvä hallintotapa. Vision toteutumista pohdittiin

SWOT-analyysin (vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat) avulla maatalousyrittäjien, pankkisektorin ja julkisen hallinnon näkökulmista. Työpajan tuotoksia hyödynnettiin maatalouden rahoitusaseman ja -näkökuvan kokonaiskuvan muodostamisessa.

3 Pankkien sääntely-ympäristön muutoksia

Pankkien toimintaa ohjaava lainsäädäntö ja ohjeistus on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina. Pankkisääntelyn merkittävimmät uudistukset ovat olleet pankkien vakavaraisuus- ja maksuvalmiusvaatimusten uudistukset, joita on tehty erityisesti finanssikriisin jälkeen sekä globaalisti että EU:ssa. Basel III -standardien voimaansaattamisen ohessa kestävyystekijöiden huomioon ottaminen osaksi luottolaitosten riskienhallinnan kehikkoa on vahvistunut. Tällä on vaikutuksia myös maatalouden rahoitukseen.

Toinen merkittävä pankkien toimintaan vaikuttava kokonaisuus on YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden, Agenda 2030 mukanaan tuomat kestävän rahoituksen periaatteet. Näiden periaatteiden pohjalta on tehty kestävän kasvun rahoitusta koskeva toimintasuunnitelma (EC 2018). Toimintasuunnitelmaa on tarkennettu vuonna 2021 kestävään talouteen siirtymisen rahoitusstrategialla (EC 2021b). Kestävän rahoituksen periaatteiden vahvistumisella pankkien luotonannossa on myös merkittäviä vaikutuksia maatalouden rahoitukseen.

Euroopan keskuspankki (EKP) on vastannut euroalueen rahapolitiikasta vuodesta 1999 lähtien. Vuodesta 2014 EKP on vastannut myös luottolaitosten vakavaraisuusvalvontaan liittyvistä tehtävistä yhteiseurooppalaisen valvontamekanismin puitteissa ja toteuttaa suoraan suurimpien jäsenmaiden pankkiryhmien luottolaitosten vakavaraisuusvalvontaa (EU 2013). Valvontamekanismi sisältää EKP:n laatimat valvontaohjeistukset sekä pienille että suurille pankeille. Ohjeistukset ovat samankaltaiset, mutta niissä sovelletaan suhteellisuusperiaatetta, jolloin pienempiä pankkeja ei valvota esimerkiksi yhtä suurella intensiteetillä kuin suurempia. Suomessa EKP:n suorassa valvonnassa ovat OP Ryhmä, Nordea, Danske Bank ja Kuntarahoitus, muiden pankkien toiminnan lainmukaisuutta Suomessa valvoo Finanssivalvonta.

Lisääntynyt rahoitusmarkkinoita koskeva sääntely on herättänyt huolta Suomessa ja myös Euroopassa. Valtioneuvosto kirjasi huhtikuussa 2025 puoliväliriiheen kasvutoimien yhteydessä pyrkivänsä parantamaan yritysten kasvurahoituksen saatavuutta ja toteuttamaan hallitusohjelman mukaisen rahoitusmarkkinasääntelyn kokonaisarvioinnin. Tavoitteena on parantaa rahoituksen saatavuutta tunnistamalla mahdollisen kansallisen lisäsääntelyn aiheuttamia pullonkauloja purkamalla rahoitusmarkkinoiden sääntelyä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan maatalojen ja muiden maaseudulla toimivien yritysten rahoitushaasteet ja kartoitetaan ratkaisuja maatalouden rahoituksen pullonkaulojen poista-

miseksi (Valtioneuvosto 2025). Samalla kuitenkin on huomionarvoista, että valtaosa rahoitusmarkkinoiden sääntelystä tulee EU-lainsäädännöstä ja kansallista rahoitusmarkkinoihin kohdistuvaa lisäsääntelyä Suomessa on vain vähän (VM 2025).

3.1 Pankkien vakavaraisuussääntely

Pankkien vakavaraisuussääntely on ollut jatkuvassa muutoksessa viime vuosien aikana. Vakavaraisuussääntely määrittää pankkien omien varojen määrän suhteessa pankkien ottamiin riskeihin.

Pankkien ensisijainen vakavaraisuussääntelyn standardien asettaja, maailmanlaajuinen Baselin pankkivalvontakomitea (The Basel Committee on Banking Supervision BSBS) perustettiin vuonna 1974 kymmenen maan pankkien yhteistyönä. Basel-komitean tehtävä on vahvistaa ja parantaa pankkien sääntelyä, valvontaa ja käytäntöjä maailmanlaajuisen rahoitusvakauden parantamiseksi. Vuonna 2024 Basel-komiteaan kuului 45 jäsentä, jotka koostuivat jäsenpankeista ja pankkitoiminnan valvonnan viranomaisista. Lisäksi komiteassa on kahdeksan tarkkailijajäsentä. (BIS 2025.)

Basel-komitealla on 29 ydinperiaatetta (BIS 2025), joita on uudistettu useaan kertaan vuosien aikana. Ydinperiaatteet jakautuvat viiteen osa-alueeseen: 1) vakavaraisuusvaatimukset, joka tarkoittaa, että pankkien on pidettävä riittävästi pääomaa suhteessa niiden ottamiin riskeihin. Tämä auttaa varmistamaan, että pankit voivat kattaa odottamattomat tappiot ja pysyä toiminnassa taloudellisten kriisien aikana, 2) maksuvalmiusvaatimukset, joiden mukaan pankkien on ylläpidettävä riittävä määrä likvidejä varoja, jotta ne voivat täyttää lyhyen aikavälin velvoitteensa, 3) Leverage Ratio, joka rajoittaa pankkien velkaantumista suhteessa niiden omiin varoihin ja vähentää liiallisen velkaantumisen riskiä, 4) pankkien riskienhallinnan ja valvonnan vahvistaminen, mikä lisää pankkien läpinäkyvyyttä ja vertailukelpoisuutta ja 5) Kestävän rahoituksen eli ympäristö-, sosiaali- ja hallintoriskien (ESG) huomioon ottaminen pankkien toiminnassa.

Finanssikriisin aikana vuosina 2007–2009 käynnistetty Basel III -uudistuksen täytäntöönpano jatkuu vuosina 2025–2026. Uudistukset keskittyvät ennen kaikkea vahvistamaan valvonnan tehokkuutta ja yhdenmukaistamaan pankkien vakavaraisuuslaskentaa. Asteittain voimaan astunut Basel III on tiukentanut vakavaraisuusvaateita kolmella eri tavalla: omien varojen laatuvaatimuksia tiukentamalla, riskipainotettuja saamisia vähentämällä ja vähimmäisvakavaraisuussuhteen tasoa korottamalla. Vakavaraisuusvaatimus tarkoittaa lyhyesti sitä, että pankeilla on oltava riskipainotettua luottokantaa vastaavasti omaa

pääomaa. Riskipainotukseltaan heikommaksi luokiteltu rahoituskohde sitoo enemmän pankin omaa pääomaa ja on siten pankin kannalta heikommin kannattava rahoituskohde (Heikkilä ja Niskanen 2020). Maatalousinvestointien keskeisimpien vakuuksien, maatalous- ja metsäomaisuuden riskipainotettu arvostus on matala verrattuna esimerkiksi asuntolainoihin, mikä osaltaan heikentää maatalousrahoituksen tilannetta.

Pankit hallitsevat riskejä luottoluokittelemalla asiakkaansa arvioimalla rahoituspäätöksissä yritystä ja sen maksukykyä, kannattavuutta, kassavirtaa, tasarakennetta ja vakuuksien arvoa. Luottoluokitus (ns. reittaus) indikoi riskiä, joka liittyy lainan takaisinmaksukykyyn. Tämä arviointi (ns. reittaus) voi hieman vaihdella pankkien välillä, mikä voi aiheuttaa tulkinnanvaraa. Pankkiliiketoiminnan ydinajatus on riskien rahoittaminen, joten hankkeilta ei tarvitse edellyttää riskittömyyttä, mutta pankin täytyy pystyä hallitsemaan toimialaan liittyviä riskejä portfoliossaan. Korkeamman riskin hankkeilta myös edellytetään korkeampaa tuottoa pankille, toisin sanoen lainan marginaali on korkeampi, mitä suurempaa riskiä hankkeessa otetaan. Pankin liiketoimintaa on kattaa portfoliotasolla realisoituneet riskit marginaalien tuotoilla.

Yritysten luottoluokitus voi jonkin verran vaihdella pankkiryhmien välillä. Pankkeilla voi olla myös limiitti tai kiintiö esimerkiksi tietyn toimialan luototuksen kasvattamiselle. Yrityksen luottoluokitus voi lainan myöntämisen jälkeen laskea, jos yrityksen toiminnassa tapahtuu olennaisia muutoksia tai yritys joutuu turvautumaan lainanjoustotoimenpiteisiin. Näitä toimia ovat esimerkiksi lyhytaikaiset toimet kuten lyhennyslykkäykset, lyhennysvapaat tai laiminlyötyjen maksujen tai korkojen lisääminen lainapääomaan, samoin kuin pitkäaikaiset toimet kuten laina-ajan pidentäminen.

Yrityksen luottoluokitus voi vastaavasti palata ennalleen, jos luokittelun alentamisen syy poistuu. Tämä voi tapahtua esimerkiksi väliaikaisen kassakriisin ratkaisemisen myötä, sovitut joustot saadaan suoritettua suunnitelman mukaisesti eikä uusia heikentäviä tekijöitä tule esiin.

3.2 Järjestämättömät luotot maataloudessa

Jos lainan lyhentäminen on myöhässä tai pankin on syytä epäillä, että yrityksellä on vaikeuksia suoriutua lainan lyhentämisestä, on laina raportoitava järjestämättömäksi saamiseksi. Järjestelyn jälkeen lainanottaja tulee ottaa kohonneen riskin vuoksi jatkuvaan seurantaan selvästi määritellyn minimijakson ajaksi. Suositeltu seuranta-aika Euroopan pankkiviranomaisen järjestämättömien saamisten määritelmän mukaiseksi tervehtymisajaksi on vähintään yksi

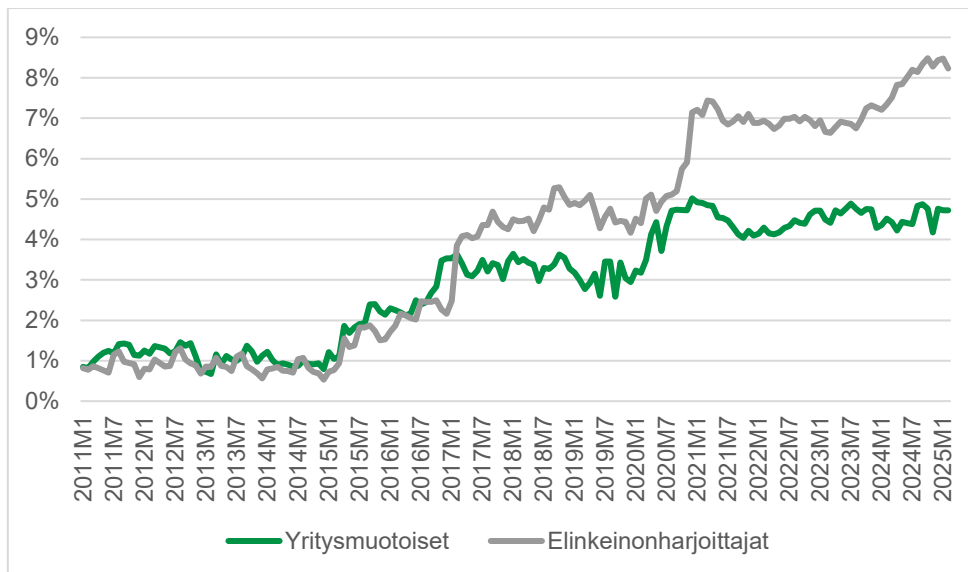
vuosi (EBA 2018). Pankin on tehtävä järjestämättömille luotoille luottotappiovarauksia. Kesken laina-ajan tapahtuvat muutokset aiheuttavat myös runsaasti raportointivelvoitteita.

Maatalouslainojen lyhennysongelmia ovat lisänneet viime vuosina monet tekijät, kuten korkomenojen kasvu, tukimaksatusten siirtyminen myöhäisempään ajankohtaan, heikot satovuodet sekä markkinahintojen voimakas vaihtelu. Toimintaympäristöstä johtuvien haasteiden lisäksi maataloilla voi olla tuotantosuunta- ja yrityskohtaisia ongelmia. Maatilan talousvaikeuksien hallinnassa on perinteisesti käytetty joustavuutta tuovana elementtinä lainojen lyhennysvapaita melko matalalla kynnyksellä. Raportointisäännöt ovat kuitenkin kiristyneet niin, että tarve lyhennysvapaalle tai muulle lainanjoustotoimenpiteelle voi olla sellaisenaan syy raportoida laina hoitamattomaksi luotoksi.

Finanssivalvonta toteutti teema-arvion talvella 2021/2022 sen suorassa valvonnassa oleville pankeille mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten ongelmaluottojen tunnistamisesta ja niiden hoitamisesta. Lisäksi teema-arviossa tarkasteltiin luottoriskin merkittävän kasvun ja odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämisen menetelmiä ja prosesseja. Nämä eivät kaikilta osin noudattaneet sääntelyä (Finanssivalvonta 2022).

Finanssivalvonta on arvionsa myötä myös puuttunut asiaan ja ”*edellyttää valvottaviaan korjaamaan havaitut puutteet*” (esimerkiksi luottoriskin merkittävän kasvun ja ennakoitujen lainanhoitojoustojen tarpeiden raportointi). Tästä syystä hoitamattomaksi lainaksi ilmoittamisen kynnys on laskenut huomattavasti. Tämä voi näkyä jopa niin, että lainaan kohdistuvat lyhennykset ja korot voivat olla maksettu ajallaan, mutta pankin tiedossa on, että yrityksellä on maksuvaikeuksia muiden velvoitteidensa osalta.

Maataloussektorin akuutit haasteet viime vuosien kriisien vaikutusten seurauksena sekä raportointivelvoitteiden kiristyminen ovat johtaneet järjestämättömien luottojen määrän melko voimakkaaseen kasvuun. Yritysmuotoisten maatilojen järjestämättömien luottojen osuus lainakannasta on ollut viime vuosina 4–5 prosentin tuntumassa, kun taas elinkeinonharjoittajina toimivilla maataloilla osuus on kasvanut huolestuttavasti jopa yli 8 prosentin (Kuva 1).

Kuva 1. Järjestämättömien luottojen kehitys maataloussektorilla 2/2025 asti (Suomen Pankki 2025).

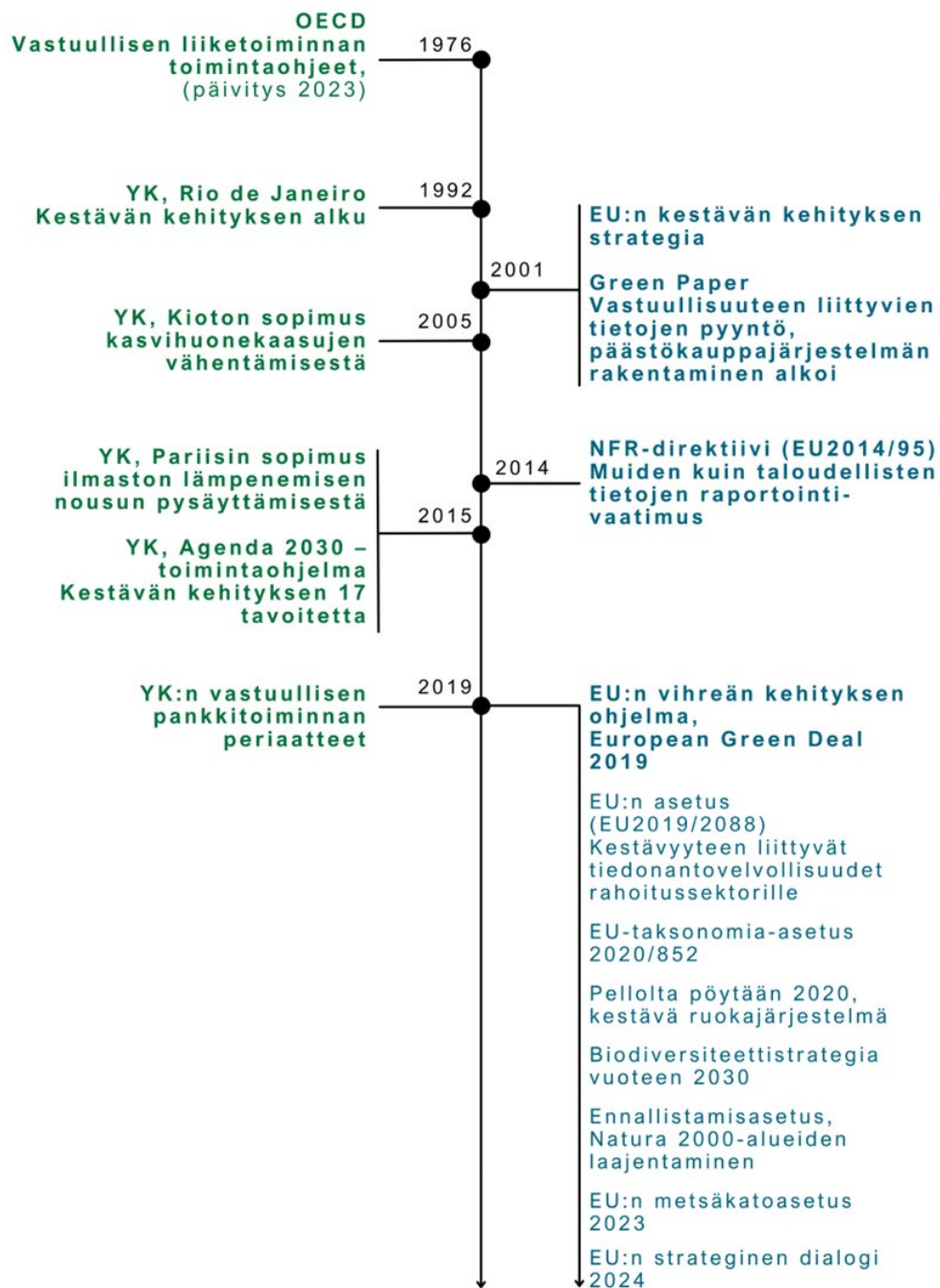
Yritysluotonannossa kokonaisuudessaan järjestämättömät saamiset ovat olleet maltillisia koko Suomen pankkisektorilla. Vuodenvaihteessa 31.12.2024 niiden osuus oli 1,7 prosenttia, kun koronapandemian aikana se oli enimmillään 2,8 prosenttia. Maatalouslainojen järjestämättömien luottojen osuus liudentuu kuitenkin yhdessä muiden metsätalouden ja kalatalouden luottojen kanssa alle 5 prosentin (3,6 %) tasolle.

Euroopan pankkiviranomaisen ohjeen mukaan, jos pankin järjestämättömät saamiset ylittävät 5 prosenttia koko saamiskannasta, pankin tulee laatia strategia niiden vähentämiseksi. Tämä strategia sisältää aikataulutettuja tavoitteita ja realistisen suunnitelman, jolla pyritään pääsemään alle viiden prosentin rajan. Järjestämättömien saamisten suuri määrä voi heikentää pankin tulosta ja toimintaa, joten niiden vähentäminen on tärkeää.

3.3 Kestävän rahoituksen kehitys

Kestävän kehityksen vaatimukset tulevat pankkisektorille useaa kautta (Kuva 2 ja Kuva 3). OECD julkaisi jo vuonna 1976 vastuullisen liiketoiminnan toiminta-ohjeet, joita on viimeksi päivitetty vuonna 2023 (OECD 2023, 2025). OECD:n ohjeet kannustavat yrityksiä ottamaan huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset näkökulmat omista päätöksissään. Yhdistyneet kansakunnat (YK) julisti Rio de Janeirossa vuonna 1992 (United Nations 1993) kestävän ke-

hityksen avainperiaatteet ja Kioton sopimuksessa sovittiin kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä vuosina 2008–2012 viisi prosenttia vuoden 1990 lähtötasoon verrattuna. YK julkaisi vuonna 2015 maailmanlaajuisen kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman, joka myös sisältää talouden, yhteiskunnan ja ympäristön ulottuvuudet (United Nations 2015a). Samana vuonna solmittiin Pariisin ilmastopöytäkirja, jonka tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja rajoittaa ilmaston lämpeneminen 1,5 asteeseen verrattuna esiteolliseen aikaan (United Nations 2015b). Agenda 2030 -toimintaohjelman myötä YK laati vuonna 2019 vastuullisen pankkitoiminnan periaatteet, jotka ovat yhdenmukaisia Pariisin ilmastopöytäkirjan kanssa (United Nations 2021). Periaatteet ohjaavat tekemään sektorikohtaisia päästövähennyksiä, joiden tavoitteiden tulee olla tieteeseen perustuvia. Periaatteina ovat myös muun muassa avoimuus ja julkinen vastuullisuustietojen raportointi.

Kuva 2. Kestävän rahoituksen kehitystä.

Euroopan kestävän kehityksen varmistamiseksi EU julkaisi vuonna 2001 EU:n kestävän kehityksen strategian, jossa painotettiin taloudelliseen, sosiaaliseen, ympäristöön ja maailmanlaajuisia hallintoon liittyviä kestävyystoimia (EU

2019). Vuonna 2014 voimaantullut NFR-direktiivi (Non-Financial Reporting Directive) velvoitti suuria yrityksiä ja konserneja raportoimaan muita kuin taloudellisia tietoja tarkoittaen muun muassa ympäristö-, sosiaalisia- ja ihmisoikeuksiin liittyviä tietoja (EU 2014). Vuonna 2019 julkaistun Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä vuoteen 2050 mennessä siten, että EU:n alue on hiilineutraali (EC 2020a).

Euroopan unioni vahvisti vuonna 2020 EU:n taksonomia-asetuksen, joka määrittelee ympäristön kannalta kestäviä taloudellisia toimintoja (Euroopan parlamentti 2020). Asetusta täsmentävät vuonna 2021 määritellyt tekniset arviointikriteerit erityisesti ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyville toiminnoille, ja tämän pohjalta suurimpien yritysten tuli alkaa raportoida toimintansa taksonomian mukaisuudesta (EC 2021a). Taksonomiakriteereiden vahvistaminen maatalouteen on jäänyt odottamaan hyväksyntää, koska niistä ei saavutettu Euroopan parlamentissa hyväksyntään tarvittavaa yksimielisyyttä.

Taloudellisten toimintojen luokittelujärjestelmä sisältää kuusi ympäristötavoitetta ja niiden tekniset arviointikriteerit: ilmastonmuutoksen hillintä, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, vesi- ja merivarojen suojeleminen, kiertotalouden edistäminen, ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen sekä ekosysteemin ja biodiversiteetin suojeleminen. Lisäksi taksonomia-asetus sisältää periaatteen, että yksikään taksonomian mukainen toimi ei saa aiheuttaa merkittävää haittaa yhdellekään ympäristötavoitteelle. Myös sosiaalisten vähimmäissuojatoimien mukaan jokaisen taksonomian mukaisen toimen on täytettävä sosiaaliset vähimmäissuojatoimet, esimerkiksi ihmisoikeudet.

Kestävän rahoituksen kehitys EU-tasolla kuitenkin eteni, kun Euroopan unioni antoi vuonna 2019 ohjeen finanssilaitoksille ESG-riskin huomioimisesta luotonannossa (EU 2019). ESG¹ rakentuu kolmesta teemasta: ympäristö ja ilmasto, sosiaalinen ulottuvuus eli ihmiset ja yhteisö sekä hyvä hallintotapa.

Yritysten velvollisuus raportoida ESG-riskeistä toimintakertomuksissaan etenee vaiheittain kestävyysraportointidirektiivin, CSRD Corporate Sustainability Reporting Directive, mukaisesti (EU 2022). Kestävyysraportointivelvoite on aiheuttanut yrityksille kohtuutonta hallinnollista taakkaa jo alkuvaiheessa, minkä vuoksi Euroopan komissio julkaisi helmikuussa 2025 Omnibus I -paketin, jonka tavoitteena on keventää raportointivelvoitteen aiheuttamaa hallinnollista taakkaa ja esittää muutoksia raportointivelvollisiin (EC 2025a).

¹ ESG on lyhenne sanoista Environmental, Social ja Governance.

Vihreän kehityksen ohjelman puitteissa EU on julkaissut Pelloilta pöytään -strategian (EC 2020b), joka keskittyy kestäväan ruokajärjestelmän kehittämiseen, ja biodiversiteettistrategian (EC2020c), joka pyrkii parantamaan luonnon monimuotoisuutta. Maatalouden harjoittamisen edellytyksiin vaikuttavia keskeisiä Vihreän kehityksen ohjelman mukaisia asetuksia on myös ennallistamisasetus ja metsäkatoasetus.

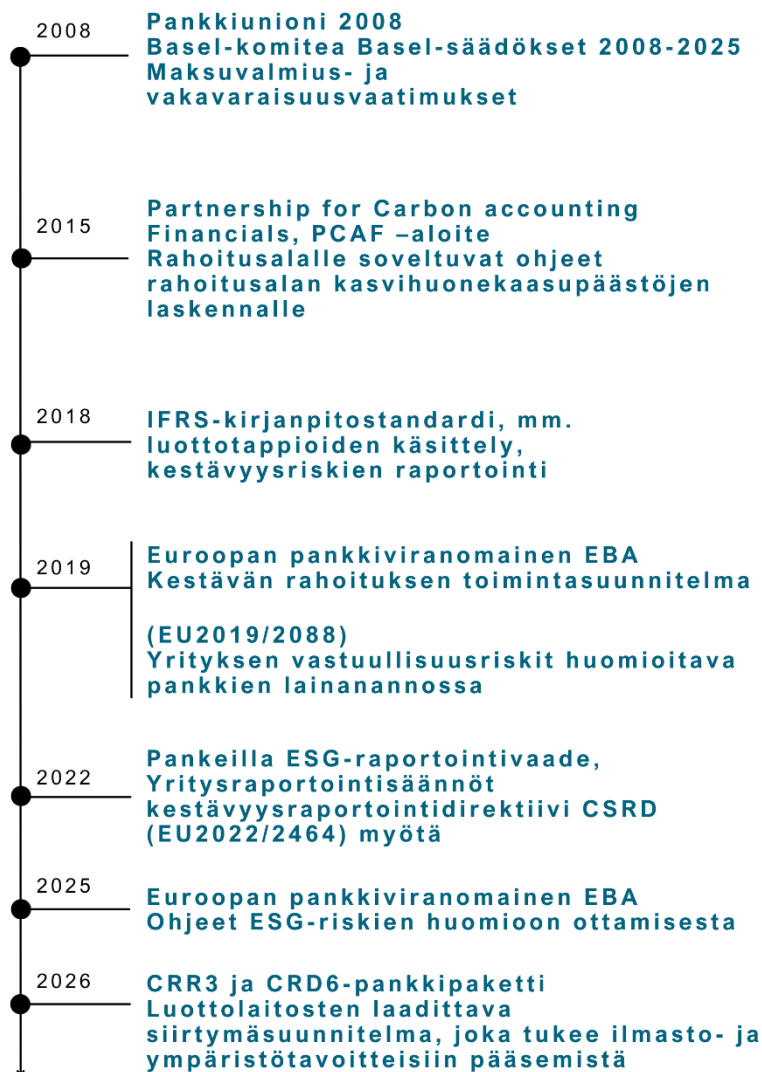
Toimintaympäristön muututtua (ks. tarkemmin luku 4) Covid19-pandemian ja Venäjän Ukrainaan aloittaman hyökkäyssodan myötä komissio julkaisi tammikuussa 2024 strategisen dialogin EU:n maatalouden tulevaisuudesta (EC 2024). Strateginen dialogi jatkaa Pelloilta pöytään -strategia-aloitteen työtä, ja sen tavoitteena on lisätä keskinäistä ymmärrystä muun muassa maatalouden kohtaamista kestäväan tuotannon vaatimuksista. Strateginen dialogi pohjustaa EU:n komission helmikuussa 2025 julkaisemaa vuoteen 2040 katsovaa maatalous- ja ruokavisiota, jossa tavoitteena on parantaa Euroopan unionin kilpailukykyä muun muassa sääntely-ympäristöä parantamalla (EC 2025b). Toimintaympäristön muutosten myötä Euroopan tasolla kuitenkin havahduttiin kasvaneen sääntelymäärän aiheuttavan hallinnollista taakkaa ja heikentävän Euroopan unionin kilpailukykyä.

Pankkien toimintaa ohjaavan sääntelyn puitteissa Euroopan pankkiviranomaisen (EBA) ohjeet määrittelevät ja ohjaavat tarkemmin ESG-riskejä (EBA 2025b). Ilmaston ja ympäristön osalta yhä tärkeämmäksi on tullut luonnon monimuotoisuuden huomioiminen, sosiaalinen ulottuvuus kattaa taloudellisen osaamisen tukemisen ja hyvä hallintotapa pitää sisällään muun muassa työntekijöiden oikeudet.

Uusimpien Euroopan pankkiviranomaisen julkaisemien pankkipakettien CRR3 ja CRD6 tavoitteena on edelleen lisätä rahoitusjärjestelmän vakautta ja kestävyttä, muun muassa velvoittaa pankit integroimaan ESG-vaateet osaksi pankin liiketoimintaa ja riskienhallintaa (EBA 2024). CRD6-direktiivin mukaan vuoden 2026 tammikuuhun mennessä jokaisen luottolaitoksen on laadittava ja ylläpidettävä strategiaansa sisällytetty siirtymäsuunnitelma, joka tukee ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin pääsemistä. Valvojien on seurattava, miten pankit pystyvät toteuttamaan siirtymäsuunnitelmaansa. Ilmasto- ja ympäristöön liittyvät riskit on otettava huomioon riskienhallintakehikossa ja ESG-tekijät on sisällytettävä riskienhallintapolitiikkaan, luottoriskipolitiikkaan ja luottoprosessiin. CRD6-direktiivi toteuttaa samalla Basel III -kehityksen viimeiset osat pankkien vakavaraisuussääntelyssä.

Vakavaraisuusdirektiivin (CRD) mukaan Euroopan pankkiviranomainen tekee myös pankkien stressitestejä (EBA 2025b) testatakseen pankkien kyvykkyyttä

taloudellisille tai muille häiriötekijöille kuten myös ilmastonmuutokselle. Pankkeja stressitestataan tarpeen mukaan, mutta vähintään vuosittain. Stressitestit auttavat vertailemaan pankkien tilannetta yhteisten skenaarioiden avulla. Maatalous on yksi komponentti stressitesteissä, vaikka maatalouden merkityksestä ei ole syvää analyysia julkisesti saatavilla.

Kuva 3. Pankkien vastuullisuuteen liittyvää ohjausta

Kestävän rahoituksen vastuullisuustavoitteet näkyvät jo usean pankkiryhmän toiminnassa. Raportointivelvoite koskee Suomessa vuoden 2024 tilinpäätöksestä alkaen OP Ryhmää ja Nordeaa. OP Ryhmä on asettanut sektorikohtaiset päästövähennystavoitteet luottosalkkunsu kolmelle toimialalle: energia-,

maatalous- ja asuinkiinteistösektorille. Maatalouden osalta tavoitteena on vähentää maatalouden absoluuttisia päästöjä 30 prosenttia vuoden 2022 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi OP Ryhmä on julkaissut vuonna 2023 luonnon monimuotoisuutta edistävän monimuotoisuustiekartan (OP Ryhmä 2025). Nordea on asettanut yleisen tavoitteen olla hiilineutraali pankki vuonna 2050, ja esimerkiksi maatalouden osalta tavoitteena on vähentää maatalouden luotosalkun päästöjä 40–50 prosenttia vuoden 2021 tasosta vuoteen 2030 mennessä (Nordea 2025).

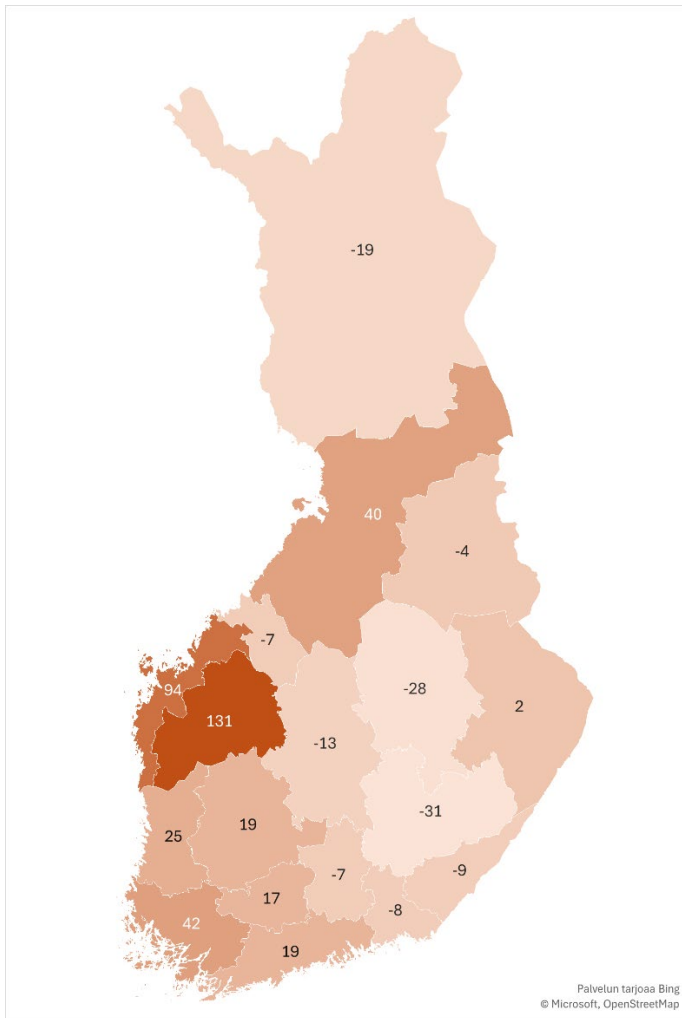
4 Maatalouden rahoitus muuttuvassa toimintaympäristössä

Tässä luvussa tarkastellaan, millainen maatalouden rahoituksen tilanne on, miten se on viime vuosina kehittynyt ja miten toimintaympäristön muutokset vaikuttavat maatalouden rahoitusasemaan erityisesti pankkirahoituksen näkökulmasta.

Maataloussektorille tyypillistä on pääomavaltaisuus ja moniin muihin toimialoihin verrattuna pääoman hidas kiertonopeus. Viime vuosina on tapahtunut melko suuriakin markkinamuutoksia, joilla ei todennäköisesti ole kuitenkaan vaikutuksia pitkän aikavälin trendeihin.

4.1 Talous ja rakennemuutos

Keskeinen maataloussektorin muutostrendi on maatalouden rakennekehitys. Alueellisesti kehitys on nähtävissä esimerkiksi maatalousinvestointien kohdentumisena. Investointien lisäksi rakenteeseen vaikuttavat omistajanvaihdosten määrä sekä lisäpeltokaupat, joiden määrä konkretisoituu uusien lainannostojen määrään. Alueittaista kehitystä pidemmällä aikavälillä voidaan havainnoida lainakannan alueellisen muutoksen kautta (Kuva 4). Lainakanta on kasvanut eniten Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Varsinais-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa. Lainakanta on vähentynyt eniten Savon, Lapin ja Keski-Suomen maakunnissa.

Kuva 4. Lainakannan muutos maakunnittain 2010–2023 välisenä aikana (miljoonaa euroa).

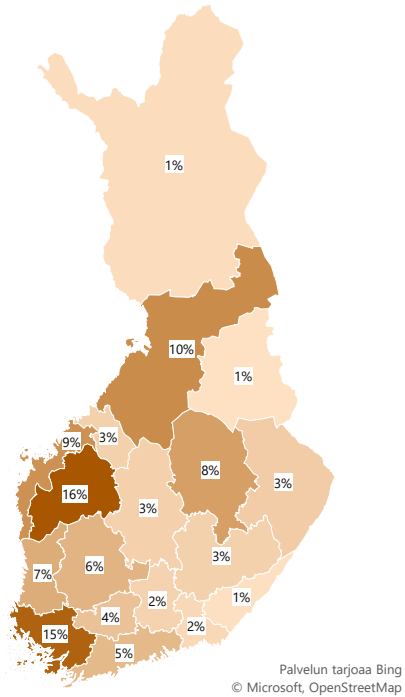
Maatalouden lainakannasta noin 60 prosenttia kohdistuu kotieläintiloille, joten alueellisella lainakannalla ja alueen tuotantosuunnilla on selvä yhteys. Suurin osa lainakannasta on sijoittunut vahvoin maatalousmaakuntiin Etelä-Pohjanmaalle ja Varsinais-Suomeen sekä lypsykarjatalouden vahvoille alueille Pohjois-Pohjanmaalle ja Pohjois-Savoon, joissa on tehty viime vuosina paljon laajentamisinvestointeja. Lainakannalla ja alueen toteutuneilla peltokauppojen volyymillä (sekä yksikköhinnalla) on myös selvä yhteys.

Lainakanta suhteessa maatilojen lukumäärään maakunnissa on niin ikään korkein Länsi-Suomen maakunnissa, kun taas Keski- ja Kaakkois-Suomen maakunnissa suhdeluku on alhaisin. Maakunnan lainakanta suhteessa peltopintaalaan kertoo myös alueen tuotantosuunnista. Pohjanmaan maakunta erottuu

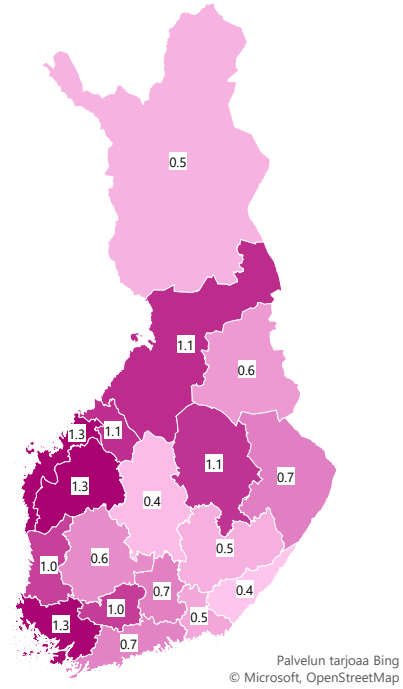
korkeimmalla suhdeluvulla, johon vaikuttaa etenkin pienellä pinta-alalla toimivan kasvihuonetuotannon sekä muiden erikoiskasvien viljelyn merkitys maakunnassa. Lainakanta suhteessa peltoalaan on korkea myös Etelä-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa ja Varsinais-Suomessa, joissa etenkin edellä mainitut kotieläintalouden investoinnit ovat olleet merkittäviä.

Lainakannan suuruutta alueen maataloustuotannon arvoon voidaan tarkastella vertailemalla alueen lainakantaa alueen standardituotosten summaan (Lainakanta per tuotos, SO-euroa). Suhdeluku kertoo siis alueen suhteellisesta velkaantuneisuudesta (velkavivusta), kuitenkin pois lukien maataloustukien osuus liikevaihdosta. Standardituotos lasketaan alueen eri kasvien viljelyalojen, alueen tuotantoeläinten lukumäärien sekä viiden vuoden keskiarvoisten satotaso- ja hintatietojen avulla muodostettavaksi euromääräksi (Luke Taloustohtori, 2025). Standardituotos sisältää vain markkinatuottojen arvon, maataloustukia ei huomioida laskelmassa. Korkein suhteellinen velkaantuneisuus on Etelä-Pohjanmaalla ja Kanta-Hämeessä, kun taas etenkin Kaakkois-Suomessa velan määrä on alle yhden suhteessa tuotoksen arvoon (Kuva 5).

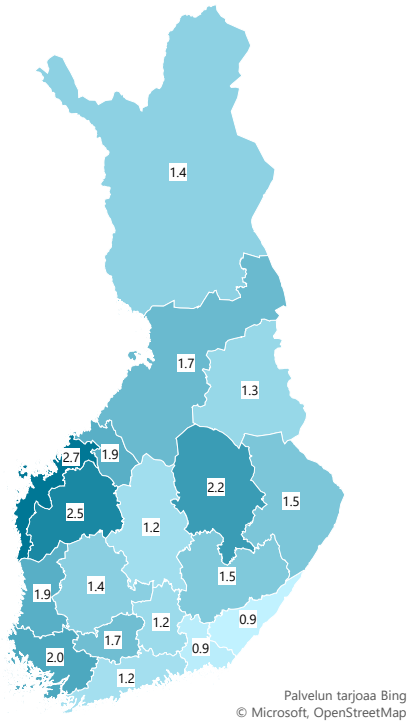
Maatalouden lainakanta maakunnittain 2023

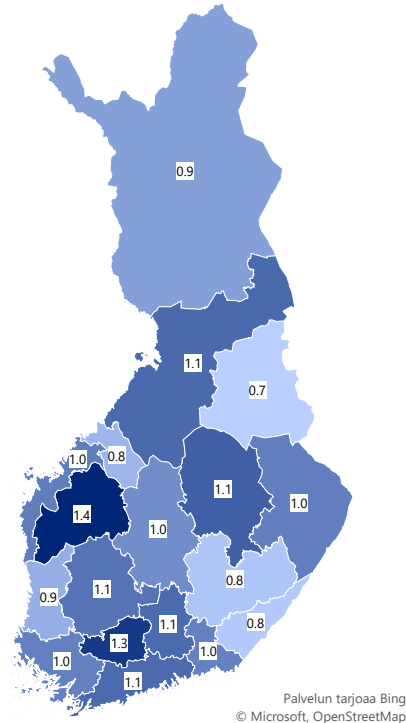
Lainakanta per tila, 100 000 euroa, 2023

Lainakanta, 1000 euroa per hehtaari, 2023

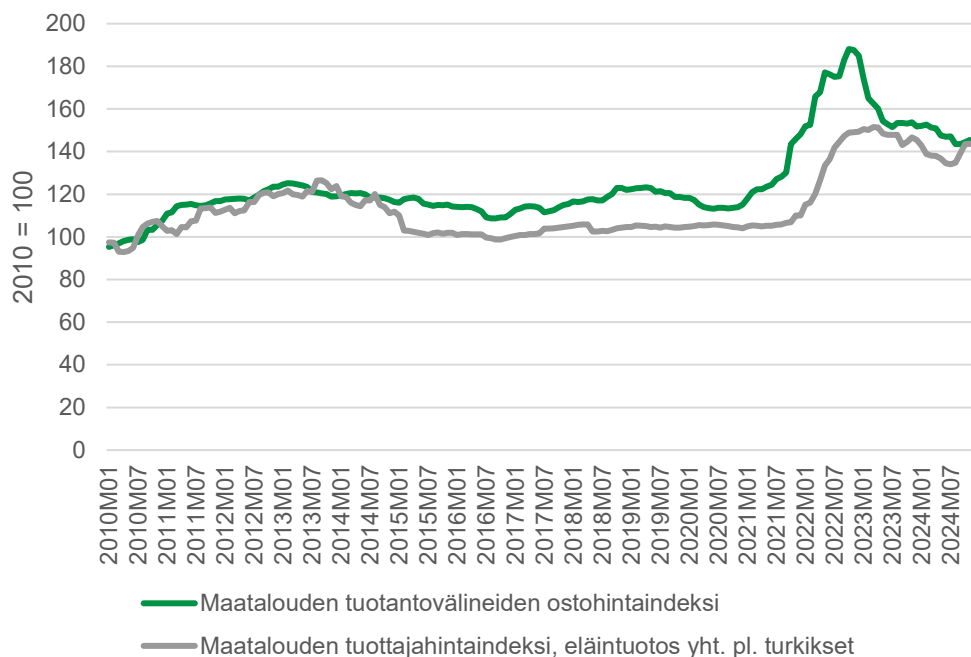
Lainakanta per tuotos (SO-euroa), 2023

Kuva 5. Maatalouden lainakanta maakunnittain eri näkökulmista tarkasteltuna.

Maatalousrahoituksen haasteet alkoivat lisääntyä vuoden 2015 alussa, kun kotieläinsektorin ja etenkin maitosektorin tuottajahinnan tilityskyky putosi huomattavasti maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden viennin Venäjälle pysähtyttyä vuonna 2014. Vienti tyrehtyi pakotteiden astuessa voimaan Venäjän laittoman Krimin valtauksen seurauksena. Venäjä asetti vastapakotteita eli käytännössä tuontikiellon EU:sta tuotaville maataloustuotteille ja elintarvikkeille. Hintojen aleneminen näkyy eläintuotoksen tuottajahintaindeksissä (Kuva 6), joka kuvaa maataloudessa käytettävien tuotantopanosten kuten energian, lannoitteiden ja rehujen sekä palveluiden hintojen kehitystä. Tuotantovälineiden ostohintaindeksissä ei tapahtunut vastaavaa muutosta, mikä on muuttanut kotieläintalouden tuottojen ja kulujen suhdetta merkittävästi.

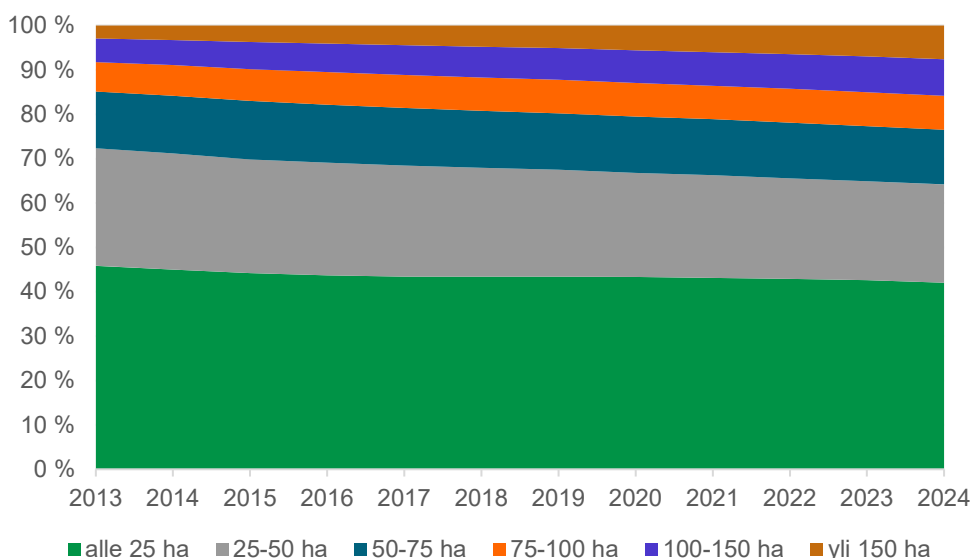
Lainakannasta huomattava osa on sitoutunut lypsykarjatalouden investointeihin, joiden kannattavuus muuttui huomattavasti tuottajahinnan alenemisen myötä. Sopeutumista muuttuneisiin hintasuhteisiin on useita kertoja tuettu erilaisilla valtionapujärjestelyillä, mutta niiden avulla ei ole pystytty vaikuttamaan tuotantopanosten ja tuottajahintojen välisten hintasuhteiden tasoittumiseen.

Kuva 6. Maatalouden tuotantovälineiden ostohintaindeksi ja eläintuotoksen tuottajahintaindeksi (2010=100) (Tilastokeskus 2025).

Maatilojen lukumäärä on laskenut huomattavasti vuosien 2010 ja 2020 välillä. Suomessa tilamäärä on laskenut lähes 30 prosenttia ja EU-27-maissa keskimäärin noin 25 prosenttia. Vastaavasti maatilojen keskikoko on kasvanut, ja suhteellisesti nopeinta kasvu on ollut Suomessa. Maatalousmaan määrä maatilayritystä kohti on Suomessa kasvanut vuodesta 2010 vuoteen 2020 mennessä lähes 40 prosenttia. Vastaavasti EU-27-maissa tilojen keskikoko on kasvanut noin 30 prosenttia.

Nopeasta rakennekehityksestä huolimatta peltoalan keskittymiskehitys on kokonaistasolla maltillista. Pienempien tilakokoluokkien hallussa olevan pinta-alan osuus on vähentynyt, mutta 31 prosenttia pinta-alasta on alle 25 hehtaarin tilojen viljelyssä, ja noin 68 prosenttia on alle 50 hehtaarin tilojen viljelyssä (Kuva 7).

Kuva 7. Tilakokoluokkien osuus kokonaispeltoalasta vuosina 2013–2024 (Luke 2025).

4.2 Investointien kehittyminen

Maatalouden uudisrakentamisen trendi on ollut laskeva 2010-luvulla. Erityisesti 2014 alkaneen Krimin miehityksen sekä vuoden 2021 maatalouden kustannuskriisin ja Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset näkyvät voimakkaasti uudisrakentamisen määrän laskuna. Muita merkittäviä tekijöitä ovat Valio-ryhmän sopimustuotannon lanseeraaminen vuoden 2021 alussa, joka hillitsi maidontuotannon investointeja, sekä naudanlihainvestointien tukemattomuus (Kuva 8).

Myös EU-rahoituskauden vaihdos hidasti rakentamista hetkellisesti uuden rahoituskauden viivästyneen aloituksen myötä. Myönnettyjen rakennuslupien ja aloitettujen rakennusprojektien määrät ovat kuitenkin kääntyneet hienoiseen nousuun vuoden 2022 pudotuksen jälkeen, joskin rakentamisen volyymi (kerrosalalla mitattuna) on vielä reilusti alle vuoden 2010 tason. Toisaalta rakenne muutoksen ja tuotannon tehostumisen myötä, uudisrakentaminen tuskin palautuu täysin aikaisempien vuosien tasolle.

Kuva 8. Maatalousrakennusten ja eläinsuojien rakentamisen volyymin indeksoitu (2015 = 100) kehitys 2010–2024 (SVT 2025).

Uudisrakentamisen väheneminen näkyy myös maatalouden rakennetukien myönnettyissä määrissä. Eläinsuojiin myönnettyjen tukien määrät ovat laskeutuneet 2020-luvulla merkittävästi erityisesti lypsykarjanavettojen sekä naudanlihantuotannon investoinneissa samoin kuin sikalainvestoinneissa. Muiden tuotantosuuntien kuten broilerituotannon ja lammastalouden investointituet ovat määriltään maltillisempia, mutta myös niissä on ollut merkittävää laskua huipuvuosista. Eläinsuojainvestointien vähentyessä maatilat ovat selvästi lisänneet investointeja muihin kohteisiin, etenkin energiantuotantoon, joista suosituimpia investointikohteita ovat olleet aurinkovoima ja hakelämpökeskukset sekä erilaiset energiaa säästävät investoinnit. Muihin investointeihin kuten kivi- ja puurakentamiseen, salaojiin ja varastoihin myönnettyjen investointitukien määrät ovat pysyneet suhteellisen tasaisina, eikä investointien laskua tai lisääntymistä ole havaittavissa. Kasvihuoneisiin myönnettyt investointituet ovat sen sijaan hienoisessa laskussa verrattuna vuoden 2015 tasoon. (Ruokavirasto 2025a)

4.3 Maatalouden toiminta- ja markkinaympäristön muutokset ja muutosnäköymät

Maa- ja elintarviketalouden toimintaympäristön muuttuminen epävarmemmaksi ja vaikeammin ennakoitavaksi edellisen EU-rahoituskauden lopulla on heijastunut myös kuluvaan rahoituskauteen. Raju tuotantopanosten kustannusten nousu, joka alkoi Covid-19-pandemian myötä ja voimistui Venäjän Ukrainaan aloittaman täysimittaisen hyökkäyssodan seurauksena, näkyi maataloudessa välituotekäytön merkittävänä arvon nousuna etenkin vuonna 2022. Maatilayritysten maksuvalmiusongelmat lisääntyivät, ja polarisaatio maatalousyritysten taloudellisessa tilanteessa voimistui. Inflaatiopaineiden hellittäessä tilanne markkinoilla on rauhoittunut, ja tuotantopanosten hinnat sekä maatalouden hinnat ovat laskeneet, mutta jääneet aiempaa korkeammalle tasolle. Maatalouden raaka-ainetarjonta jalostavalle teollisuudelle on kuitenkin säilynyt vakaana markkinashokeista huolimatta. Markkinariskit eivät ole realisoituneet siinä määrin, että ne olisivat näkyneet raaka-ainetarjonnan heikkenemisenä² (Kujala ym. 2025).

Globaalisti maataloustuotteiden kysyntä jatkaa kasvuaan. Tähän vaikuttaa keskeisesti maapallon väestönkasvu, elintason nousu ja kaupungistuminen. Kysynnän kasvu luo vientikysyntää myös suomalaisille maataloustuotteille ja elintarvikkeille. Samaan aikaan ilmastomuutos, luonnonvarojen niukkeneminen ja kestävyyshaasteet vaativat ruokajärjestelmän uudistamista. Ympäristötietoisuus ja terveystietoisuus ovat lisänneet kasvipohjaisten vaihtoehtojen kysyntää, mutta perinteisten maataloustuotteiden rooli säilyy lähitulevaisuudessaakin vahvana (ks. Forsman-Hugg ja Yli-Liipola 2025). Suomessa maataloustuotteiden kotimarkkinakysynnän ennakoidaan pysyvän suhteellisen vakaana, mutta esimerkiksi kotieläinsektorilla sianlihan tuotantoa sopeutetaan lähivuosiinakin laskevaan kotimaiseen kysyntään, kun taas siipikarjanlihan tuotannon ennakoidaan lähivuosiin edelleen hieman kasvavan kysyntälähtöisesti.

Ilmastomuutos sekä muut tuotanto-olosuhteisiin vaikuttavat tekijät luovat epävakautta maatalouteen. Ilmaston lämpenemisen vaikutukset näkyvät myös sään ääri-ilmiöiden yleistymisessä. Eläin- ja kasvitautiriskien odotetaan säilyvän merkittävänä riskinä maataloussektorille maailmanlaajuisesti. Tautien puhkeamisella ja pandemioilla voi olla huomattavia vaikutuksia tuotantoon ja kuluttajille. Tautiriskin lisäksi esimerkiksi kasvintuhoojien esiintymiset voivat laskea

² ks. myös <https://www.ptt.fi/ruokaketjussa-riittaa-raaka-ainetta-arvoa-tarvittaisiin-lisaa/>

satoja ja nostaa torjuntakustannuksia (EC 2023). Yksittäisen tilan näkökulmasta eläintaudit aiheuttavat merkittäviä riskejä toiminnan jatkuvuudelle. Myös Suomessa ilmaston lämmetessä etenkin erilaiset kasvitaudit ja tuhohyönteiset yleistyvät, ja niiden aiheuttamat ongelmat lisääntyvät. Pidentyvän kasvukauden odotetaan innoittavan viljelijöitä kokeilemaan myös uusia viljelykasveja, jolloin riskit uusien vieraslajien ja kasvitautien esiintymiseen kasvavat (Karhu ym. 2023). Myös kansainvälisen kaupan lisääntyminen kasvattaa uusien kasvintuhoojien riskiä. Kasvintuhoojat voivat aiheuttaa huomattavia taloudellisia tappioita etenkin yksittäisille kasvihuoneyrityksille ja heikentää sadon määrää ja laatua (Noro ym. 2024).

Lähivuosien muutosnäköymät

Lähivuosien näkymä maatalouden osalta jatkuu epävarmana, mikä voi heijastua etenkin hintasuhteisiin ja niiden kehitykseen. Venäjän hyökkäyssodan kehityskulkuun ja mahdollisiin aselepo- ja rauhanneuvotteluihin liittyy paljon epävarmuutta. Myös kansainvälisen kaupan jännitteisyys on lisääntynyt etenkin Yhdysvaltojen hallinnon tullipolitiikan myötä. Yhdysvallat on EU:lle tärkeä kumppani ja vientimarkkina. Tullit ja odotettavissa olevat vastatullit vaikuttavat myös maa- ja elintarviketalouden kansainväliseen kauppaan ja markkinadynamiikkaan. Vaikutuksia on kuitenkin vaikea arvioida, kun tullien tasoon ja pysyvyyteen liittyy suurta epävarmuutta. Suomessa tullien vaikutukset ovat ennen kaikkea välillisiä, ja ne tulevat EU:n markkinoiden kautta. Tullien vaikutus näkyy lyhyellä aikavälillä tarjonnan lisääntymisenä EU:ssa, mikä painaisi hintoja alas läpi arvoketjun. Kotieläintuotannossa ei pystyttäisi sopeutumaan nopeasti kysynnän muutoksiin. Shokin jälkeen kauppavirrat järjestyisivät uudelleen, mikä tasapainottaisi tilannetta (Forsman-Hugg ym. 2025).

Toimintaympäristön kehitys asettaa myös yhä kasvavia muutospaineita EU:n tulevalle maatalouspolitiikalle erityisesti geopoliittisten riskien, ilmastonmuutoksen kiihtymisen ja kasvavien kestävyysvaatimusten vuoksi. Suuntaviivoja tulevalle maatalouspolitiikalle saatiin, kun EU:n komissio julkaisi helmikuussa 2025 vuoteen 2040 katsovan maatalous- ja ruokavision (EC 2025b). Komission tavoitteena on parantaa Euroopan unionin kilpailukykyä muun muassa sääntelyympäristöä parantamalla. Samalla Eurooppa varautuu lisääntyneeseen sodanuhkaan lisäämällä puolustusmenoja ja suuntaamalla investointeja sotatarvikevarusteluun. Komissio tulee antamaan tulevan rahoituskauden rahoituskehitysehdotuksen heinäkuussa 2025. Yksi keskeisistä maatalouspolitiikan muutospaineista liittyy Ukrainan ja Balkanin maiden mahdolliseen EU-jäsenyyteen. Maatalous on vääjäämättä yksi laajentumisprosessin vaikeimmista asiakoh-

dista sekä yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) budjettitaloudellisen merkityksen että laajentumisen mahdollisesti aiheuttaman sisämarkkinakilpailun lisääntymisen vuoksi (Niemi ja Arovuori 2025).

Viime vuosien kriisit ovat korostaneet huoltovarmuuden merkitystä maa- ja elintarvikesektorilla. Ilmastomuutoksen torjunnan ja sopeutumisen merkitys keskeisenä politiikan ajurina on jäänyt hieman taka-alalle, mutta sen merkitys todennäköisesti kuitenkin kasvaa jälleen tulevien vuosien aikana. Maatalouden ja maankäyttösektorin näkökulmasta erityisesti päästöjen hillintä tulee olemaan keskeisiä asioita. Yksittäisten maatalouden investointien näkökulmasta keskeistä on, kuinka paljon maankäyttösektoriin tulevista päästöjen hillintään tähtäävistä politiikoista kohdistuu metsätalouteen ja kuinka paljon viljelysmaahan.

Digitalisaation ja datatalouden merkitys maa- ja elintarviketaloudessa kasvaa jatkuvasti. Maatilayritysten taloudellista tilaa, tuotantotapoja ja ympäristövaikutuksia koskeva tieto digitalisoituu, ja tiedosta tulee yhä keskeisempi osa rahoittajien päätöksentekoa. Pankit ja muut rahoituslaitokset tavoittelevat omien lainasalkkujensa ilmastovaikutusten vähentämistä, mikä näkyy vaatimuksena entistä tarkemmasta ja ajantasaisemmasta datasta kuten päästöistä, viljelymenetelmistä ja energiankulutuksesta. Tiedolla alkaa olla rahallista arvoa: vastuullisuusohjelmien ja kestävyysraportoinnin yhteydessä viljelijöiden on pystyttävä osoittamaan toimintansa vaikutuksia ympäröivään yhteiskuntaan.

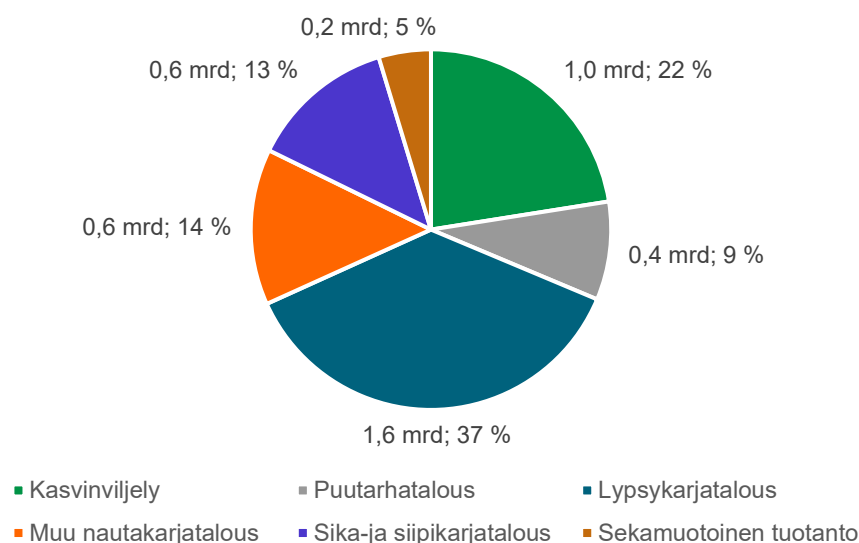
Digitalisaation edetessä nousee esiin kysymyksiä datan omistajuudesta ja käytöstä: omistaako tilalta kerätyn tiedon viljelijä, järjestelmätoimittaja vai kenties rahoittaja? Tämä on yhä osin ratkaisematon kysymys (Lahnamäki-Kivelä ym. 2025). Kestävyysraportoinnin toteutus esimerkiksi CSRD-velvoitteiden myötä nojaa laajasti saatavilla olevaan dataan, ja viljelijöiden on tärkeää ymmärtää, mistä tietoa kerätään, kuka sitä käyttää ja millä ehdoin.

5 Maatalouden rahoitus Suomessa sekä vertailumaissa Ruotsi, Tanska, Alankomaat ja Irlanti

Tässä luvussa tarkastellaan maatalousrahoituksen toimintaa sektoritasolla sekä yritysten näkökulmasta Suomessa. Kotimaisen sektorin toimintaa vertailaan eräisiin vertailumaihin, joissa on erilaisia rahoitukseen liittyviä erityispiirteitä. Luku perustuu keskeisiltä osin CAP-suunnitelmien kuvauksiin eri maiden maataloussektorin rahoitus-, investointi- ja riskienhallintasuunnitelmista sekä FI-Compassin tuottamiin materiaaleihin rahoitussektorien toiminnasta.

5.1 Maatalouden rahoitus Suomessa

Suomen maataloussektorin pääomakanta oli noin 16 miljardia euroa, josta vie-raan pääoman osuus oli noin 4,4 miljardia euroa vuonna 2022. Tuotantosuo-nittain tarkasteltaessa lypsykarjataloilla on suurin, noin 1,5 miljardin euron lai-nakanta. Lypsykarjatalouden lainasummaa on nostanut esimerkiksi nopea ra-kennekehitys tuotantorakennusinvestointeineen ja maanhankintoineen. Viljan-viljelytilojen lainakanta on toiseksi suurin. Myös viljanviljelyssä rakennekehi-tystä on tapahtunut, mutta tilakohtainen lainasumma on tyypillisesti huomatta-vasti kotieläintalouden tuotantosuo-ntia pienempi. Lainakanta kohoaa silti lähes miljardiin euroon, koska viljataloiksi luokitettavia maatiloja oli vuonna 2023 lähes 14 000. Suurin lainakanta tilaa kohti on kasvihuone- ja puutarhataloudessa, joskin näissä tuotantosuo-nnissa lainakanta on keskittynyt suurimmille yritys-sille (Luke 2025) (Kuva 8).

Kuva 9. Lainakanta maatalouden tuotantosuunnittain vuonna 2022 (miljardia euroa ja %-osuus lainakannasta) (Luke 2025).

Maatalousrahoituksen lähtökohtana on elinkelpoinen liiketoiminta yrityksen koosta ja yritysmuodosta riippumatta. Yrityksen omarahoitusosuuden on myös oltava riittävä yritystoiminnan alkuvaiheen lisäksi yrityksen myöhemmissä kehitysvaiheissa.

Rahoituksen saatavuuteen vaikuttavat monet eri tekijät. Ongelmana ovat esimerkiksi yrityksen ja rahoittajan eriävät näkemykset investoinnin rahoituskelpoisuudesta. Toinen keskeinen ongelma on yritysten heikko rahoitusosaaminen ja vähäinen tietoisuus erilaisista rahoitusvaihtoehtoista sekä puutteelliset liiketoimintaedellytykset. Rahoitusvaihtoehtojen tunnistamisessa ja niiden sopivuuden arvioinnissa on lisäksi kehittämistarvetta. Myös toimintaympäristössä ja kansallisissa olosuhteissa tapahtuvat muutokset vaikuttavat rahoituksen saatavuuteen (MMM 2022).

Pankkien kasvanut sääntely on lisännyt rahoitukseen liittyviä ehtoja. Esimerkiksi asiakkaan tuntemista sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskeva sääntely ei erottele pieniä ja suuria yrityksiä vaan kohdistuu koko asiakaskuntaan. Sääntelykuorma kohdistuu eniten pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Suomen pankkiverkosto on supistunut, ja etenkin pienemmillä paikkakunnilla (maaseudulla) ongelmana on jossain määrin myös rahoitusvaihtoehtojen vähyys ja kilpailun puute. Toisaalta digitaaliset ratkaisut tuovat rahoitusvaihtoehtot kaikkien ulottuville (EC 2023).

Perinteinen pankkirahoitus ei kaikissa tilanteissa ole välttämättä maaseudun yrityksille ainoa tai edes sopivin instrumentti. Toisaalta yritykset eivät välttämättä tunne kovin hyvin tarjolla olevia maaseudun yritysten rahoitusinstrumentteja. Onkin tärkeää varmistaa, että tieto on löydettävissä helposti hakupalveluilla ja että neuvontaa antaville henkilöille (esim. ELY-keskuksissa) löytyvät yhteystiedot.

FI-compassin (2020) mukaan Suomessa ei ole tunnistettu yleisesti laajaa rahoituskapeikkaa. Ainoana toimialakapeikkona on noussut esiin joissain yhteyksissä maatalouden rahoitus. Yritysrahoituksessa instrumenttien kirjo on melko kattava, mutta maataloudessa rahoituksen tarjonta on keskittyneempää. Tietynlainen rahoituskapeikko voidaan nähdä myös hyvänä asiana, jotta varmistetaan siitä, että rahoitettavat investoinnit ovat varmasti kilpailukykyisiä. Valtaosa maatalouden investoinneista kohdistuu perinteisiin maataloustuotannon kohteisiin, innovaatioiden, jatkojalostuksen tai ympäristöinvestointien rahoituksen määrä on ollut selvästi rajallisempi.

Maatalouden investointeja tuetaan kattavasti investointitukijärjestelmän avulla. Sektorin kehityksen näkökulmasta on tärkeää, että rahoitettavien maatalouden investointien on oltava taloudellisesti kannattavia ja että rahoitus on kilpailtua. Kannattavat yritykset ja investoinnit saavat rahoitusta sijaintipaikasta riippumatta.

Ennen rahoituspäätöstä varmistetaan maatilán kyky toteuttaa investointi. Investoivan maatilán perusedellytysten tulee olla myös kunnossa. Tuettavan investoinnin tulee olla toiminnan kokonaisuuteen suhteutettuna järkevä ja parantaa kannattavuutta pitkällä aikavälillä. Vakuuksien tulee olla realistisen realisoituhinnan näkökulmasta riittävät, lisäksi käytössä on nuoren viljelijän tukiehdot täyttävälle yrittäjälle investointituki- ja omistajanvaihdostilanteissa täytettäväksi hyödynnettävä valtioneuvoston (MMM 2022, Heikkilä ja Niskanen 2020).

Pankit voivat myös hylätä investointitukiehdot täyttäviä, rahoitettavaksi suositeltuja hankkeita. Kyseessä voi olla erimielisyys vakuusarvolaskennasta (realisointihinnasta) tai jostakin muusta tekijästä. Investointeja ja niiden rahoitusta tarkastellaan myös suhteessa toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

Keskeistä on maatilojen liiketoiminta- ja rahoitusosaamisen vahvistaminen. Sen kehittäminen sekä toiminnan ja tuotannollisten kysymysten ratkaisu edellyttävät panostusta osaamisen jatkuvaan ja monipuoliseen kehittämiseen. Maatalousyrittäjät tarvitsevat tukea esimerkiksi uusien liiketoimintamallien, tuotannon ja markkinoinnin sekä neuvottelutaitojen kehittämiseen (MMM 2022).

Riskienhallinnan ja erityisesti ennakkovarautumisen kehittäminen Suomen maatalouteen on tärkeää. Maatilayrittämiseen kohdistuu useita erilaisia riskiryhmiä, kuten toimintaympäristöön liittyvät riskit, tapaturmat ja yrittäjän jaksaminen, satovahingot, markkina-, tulo- ja rahoitusriskit (MMM 2022).

Maatalousyrittäjien osaamisen lisääntyminen vähentää toiminnan riskejä ja parantaa valmiuksia riskienhallintaan. Siksi panostetaan riskienhallintaan liittyvään tiedonvälitykseen, koulutukseen ja neuvontaan. Neuvonta auttaa maataloja riskien kartoittamisessa ja riskienhallintasuunnitelmien laatimisessa. Lisäksi riskien ehkäisemiseen ja niiden hallintaan vaikutetaan välillisesti CAP:n toimenpiteillä, joita ovat esimerkiksi investoinnit fyysiseen omaisuuteen, yhteistyö ja eläinten hyvinvoinnin parantaminen. Laajakaistainfrastruktuuri vähentää osaltaan paikallisen ja alueellisen toiminnan riskejä.

Nuorten yrittäjyyttä Suomessa on erityisesti tarpeen tukea, sillä nykyiset yrittäjät ikääntyvät nopeasti. Sukupolven- ja omistajanvaihdosten helpottaminen nähdään Suomessa yhdeksi tärkeimmistä asioista kuten muissakin maissa (MMM 2022, EC 2023).

Suomessa maatalouden rahoitus toimii pääosin hyvin. Maatalouden rahoitustarpeet muodostuvat yleensä omistajanvaihdosten, investointien ja lisämaakauppojen rahoittamisesta. Merkittävimmät ongelmat maataloudessa liittyvät vakuuksien riittävyyteen, heikkoon kassavirtaan ja maksuvalmiuteen sekä kannattavuuteen. Osakeyhtiöiden ja myös muiden yhteistyömuotojen ongelmaksi voi muodostua vakuusvaje. Tässä tapauksessa vaje voi syntyä, jos yritys toimii irrallaan muusta maataloustuotannosta, kuten osakeyhtiömuotoinen yhteisnavetta, jonka osakkaita ovat usean eri tilan yrittäjät. Yhteismaatilayrityksissä on tyypillistä, että osakkaiden pelot, metsät ja muu omaisuus halutaan pitää yksityisomistuksessa osakeyhtiön ulkopuolella. Tällöin itse yrityksen varallisuus koostuu pääasiassa rakennuksista, joiden realisointiarvo ei tyypillisesti riitä kattamaan rakentamisen kustannuksia. Tällöin rahoituslaitokset voivat arvottaa siinä hyvinkin kannattavan maatalousyrityksen rahoitusriskit korkeammiksi kuin perheviljelmämuotoisen maatalouden rahoitukseen liittyvät riskit (Alho ym. 2019, MMM 2022). Toisaalta usean yrittäjän yhteisyrityksessä on myös riskejä pienentäviä tekijöitä kuten henkilöriskit, jotka jakaantuvat useammalle yrittäjälle.

Rakennetukilain mukaiset valtiontakaukset vähentävät investointien rahoitukseen liittyviä riskejä. Tuettavissa investoinneissa puolestaan edellytetään nykyisin kannattavuuslaskelmiin sisältyviä riskitarkasteluja, joiden avulla arvioidaan esimerkiksi eri tuottajahintojen vaikutuksia kannattavuusedellytyksiin (MMM 2022). Riskejä koskeva tarkastelu on laadittava aina, kun kyseessä on yli 100 000 euron uudisrakennus- tai laajennushanke (Ruokavirasto, 2025b).

Rakennetukilain mukaiset avustukset itsessään vähentävät lainanottotarvetta ja siten korkotason noususta aiheutuvia rahoitusriskejä (Heikkilä ja Niskanen 2020).

Tilanpidon alkuvaiheessa yrittäjän on useimmiten hankittava tuotanto-omaisuutta vieraan pääoman turvin samaan aikaan, kun tuotannon aloittaminen ja kehittäminen sitovat pääomaa. Sukupolvenvaihdokseen liittyy taloudellisia riskejä, joten kynnyks ryhtyä maatalousyrittäjäksi nousee. Vaikka yrittäjäominaisuudet olisivat rahoittajan näkökulmasta riittävät ja hanke toteuttamiskelpoinen, yrityksen liian suuri velkaantumisasaste voi estää rahoituksen saamisen. Tämän lieventämiseksi nuoren viljelijän aloitustukeen on lisätty uudeksi tukimuodoksi valtiontakaus, aiemmin käytössä olleen avustuksen ja korkotuen lisäksi (MMM 2022).

Monilla laajentaneilla tiloilla kannattavuus on jo ennen sukupolvenvaihdosta heikko ja velkaa on kertynyt. Velkarasitteen hoitamiseen tarvitaan aikaisempaa enemmän aikaa. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että pankit pitävät monia maatalousyriyten nykyisiäkin laina-aikoja liian pitkinä. Tämän vuoksi jatkajat tarvitsevat toimenpiteitä, joilla helpotetaan tilan hankinnasta ja toiminnan käynnistämisestä johtuvaa taloudellista taakkaa. Toiminnan tueksi tarvitaan myös toimia, joilla luodaan mahdollisuuksia ja hyvä pohja kehittää yritystoimintaa heti tilanpidon alkuvaiheesta lähtien (MMM 2022).

Sukupolven- ja omistajanvaihdoksissa noin 80 prosenttia toimijoista tarvitsee kauppahinnan maksamiseen pankkirahoitusta. Maatalouden alkutuotannon rakennetukien ensisijaisena tavoitteena on maatalouden kannattavuuden ja kilpailukyvyn turvaaminen. Ilman nykyisenkaltaista rakennetukijärjestelmää suuri osa investoinneista jäisi todennäköisesti toteuttamatta, mikä syventäisi investointivajetta entisestään (MMM 2022).

5.2 Vertailumaiden yleiskuvaus

Hankkeen vertailumaiksi valittiin eräitä Suomen näkökulmasta relevantteja maita: Ruotsi, Tanska, Alankomaat ja Irlanti. Tässä luvussa esitetään yleiskuvaus vertailumaiden maataloussektorista rahoituksen näkökulmasta, esimerkkejä kansallisista ratkaisuksista, vastuullisuuden merkityksestä maatalousrahoituksessa sekä yhteisen maatalouspolitiikan kansallisista strategiasuunnitelmista. Maataloussektorilla tässä luvussa tarkoitetaan maatiloja sekä maatilojen välittömässä yhteydessä olevaa muuta toimintaa.

Vertailumaat ovat keskenään erisuuruisia talouksia, ja myös maataloussektorin koko vaihtelee niiden välillä. Selvästi suurin maataloussektori kokonaispääoman tasearvolla mitattuna on vertailumaista Alankomaissa ja pienin Suomessa (Taulukko 1).

Taulukko 1. Vertailumaiden maataloussektorin tunnuslukuja rahoituksen näkökulmasta vuonna 2022 (Luke 2025).

	Suomi	Ruotsi	Tanska	Alankomaat	Irlanti
Kokonaispääoma, tasearvo, mrd €	16	36	67	153	98
Lainakanta, mrd €	4,4	9,0	35,8	38,5	2,9
Omavaraisuusaste (%)	73 %	75 %	47 %	75 %	97 %

Pääomarakenne eroaa vertailumaiden välillä (Taulukko 2). Suomen osalta huomio kiinnittyy etenkin rakennuksiin ja kalustoon sitoutuneen suhteellisen pääoman määrään, josta aiheutuva pääomakustannus on yksi keskeisistä kilpailukykyhaitoista suhteessa eurooppalaisiin kilpailijamaihin nähden (Rinne ja Virkkunen 2021). Toisaalta Suomessa maaomaisuuteen ja kasvustoihin sitoutunut pääoma on vertailumaista suhteellisesti alhaisin (Luke 2025).

Taulukko 2. Suhteellinen pääomarakenne vertailumaissa (%) (Luke 2025).

	EU-keskimäärin	Suomi	Ruotsi	Tanska	Alankomaat	Irlanti
Maaomaisuus ja kasvustot	49 %	39 %	54 %	62 %	69 %	74 %
Rakennukset	11 %	18 %	11 %	10 %	9 %	5 %
Koneet ja kalusto	10 %	17 %	12 %	8 %	6 %	4 %
Tuotantoeläimet	3 %	2 %	2 %	2 %	3 %	3 %
Vaihto-omaisuus	26 %	24 %	21 %	18 %	13 %	14 %

Pankkirahoituksen käyttötarkoitukset maataloudessa vaihtelevat eri maissa. Viimeisin saatavilla oleva kaikkia vertailumaita kattava tutkimus on vuodelta 2017 (FI-compass 2020). Keskeisin maiden välinen eroavaisuus liittyy käyttöpääoman rahoitukseen, joka eroaa huomattavasti vertailumaiden välillä. Irlannissa (80 %) ja Tanskassa (74 %) valtaosa viljelijöistä on rahoittanut käyttöpääoman hankintaa lainarahoituksella. Sen sijaan Alankomaissa ja Suomessa

käyttöpääoman rahoitus vieraalla pääomalla ei ole yhtä yleistä, ja Ruotsissa se on harvinaista. Ruotsissa sen sijaan suurin osa viljelijöistä (77 %) kertoo hyödyntäneensä pankkilainoja rakennusten ja koneiden rahoituksessa. Vastauksia ei ole painotettu vastaajan tuotantosuunnan mukaan, joten taustalla voi vaikuttaa myös tuotannon volyymi ja tuotantorakenne. Maiden välisten eroavaisuuksien esiintuomista vaikeuttaa myös kunkin maan sisäinen heterogeenisyys, sillä monilla tiloilla ei ole lainkaan pankkilainoja.

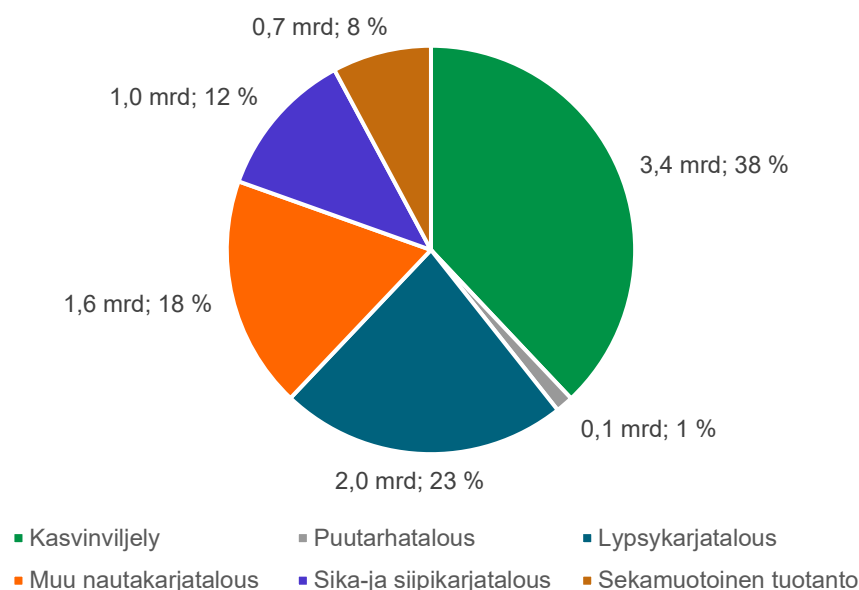
Taulukko 3. Pankkirahoituksen suhteellinen käyttö (%) eri tarkoituksiin eri maissa vuonna 2017 (FI-compass 2020).

	EU keskimäärin	Suomi	Ruotsi	Tanska	Alankomaat	Irlanti
Käyttöpääoma	41 %	34 %	9 %	74 %	29 %	80 %
Rakennukset, koneet ja laitteet	63 %	64 %	77 %	24 %	47 %	45 %
Maanhankinta	11 %	24 %	17 %	14 %	28 %	10 %
Muut	2 %	1 %	0 %	9 %	10 %	0 %
Maankäytön investoinnit	15 %	7 %	12 %	1 %	6 %	21 %
Pellon vuokraus	3 %	2 %	2 %	1 %	0 %	4 %

5.3 Maakohtaiset katsaukset rahoitussektorin toimintaan vertailumaissa

5.3.1 Ruotsi

Ruotsissa maataloussektorin pääomakanta oli 36 miljardia euroa, josta vieraan pääoman osuus oli noin 9 miljardia euroa vuonna 2022. Vieraasta pääomasta 38 prosenttia kohdistui kasvinviljelytiloille, 23 prosenttia lypsykarjataloille ja 18 prosenttia muuhun nautakarjatalouteen (Kuva 9). Ruotsin maatilojen omavaraisuusaste oli keskimäärin samaa suuruusluokkaa kuin Suomessa, noin 75 prosenttia (Luke 2025).

Kuva 10. Lainakanta maatalouden tuotantosuunnittain Ruotsissa vuonna 2022 (mrd. euroa ja prosenttia) (Luke 2025).

FI-compassin (2020) mukaan Ruotsissa nuorten viljelijöiden investoinnit ovat keskeinen kehitykseen vaikuttava tekijä. Kehityksessä on samoja piirteitä kuin Suomessa: Valtaosa investoinneista on suurten maatilojen investointeja pääasiassa liiketoiminnan laajentamiseen ja toiminnan tehokkuuden parantamiseen. Pienempien maatilojen investoinneissa on useammin kyse nykyisen toiminnan täydentämisestä ja monialaistamisesta. Alle 40-vuotiaat viljelijät investoivat rakennuksiin ja koneisiin. Korkea maatalousmaan hinta etenkin eteläisillä alueilla vaikuttaa rahoituksen kysyntään.

FI-Compassin selvityksen (2020) mukaan rahoituksen saatavuus ei ole suuri huolenaihe ruotsalaisille maanviljelijöille. Maatalouden lainahakemusten hylkäyksiä tapahtuu harvoin. Tapahtuneet hylkäykset johtuvat pääasiassa riittämättömästä takaisinmaksukyvyystä, joka on sidoksissa koko alan kannattavuustilanteeseen. Myös Ruotsissa pankit painottavat aiempaa vahvemmin talousosaamisen ja -johtamisen merkitystä rahoituspäätösten myöntämisen kriteereinä.

Kuten monissa muissakin EU-maissa Ruotsin maatalouden kilpailukyky ja kannattavuus ovat kehittyneet heikosti viimeisten kymmenen vuoden aikana verrattuna muuhun yritys sektoriin. Tämä johtuu osittain suhteellisen heikosta tuotavuuden kasvusta, joka puolestaan on seurausta suhteellisen vähäisistä investoinneista osaamiseen ja innovaatioihin elintarvikeketjussa (EC 2023).

Maatalousalan heikko kannattavuuskehitys merkitsee sitä, että Ruotsin maatalous on taloudellisesti haavoittuvainen. Erityisen haavoittuvia ovat maantieteelliset alueet, joilla on heikot edellytykset maataloustuotannolle, sekä tuotanto-suunnat, joiden kannattavuus on jo alun perinkin heikkoa. Alan heikko kannattavuus vaikuttaa ratkaisevasti yrittäjien halukkuuteen investoida yritykseensä, työntekijöidensä ja toimintansa kehittämiseen sekä myös pitkän aikavälin investointeihin kuten yritysten kilpailukyvyyn, tuottavuuden ja lisäarvon vahvistamiseen.

Ruotsin CAP-suunnitelman kuvauksen mukaan tulotuilla edistetään osaltaan viljelijöiden tulojen säilymistä, vahvistetaan maatilojen maksuvalmiutta, torjutaan heikkoa kannattavuutta, ja niillä on myös Ruotsissa tärkeä rooli elinkelpoisen ja kestävä maatalouden varmistamisessa. Ruotsissa nähdään, että maa-seutualueiden sukupolvenvaihdosten ja investointien tarvitsema pääoman tarjonta hoidetaan pääasiassa pankkien ja luottolaitosten kautta, eikä maassa ole toistaiseksi käytössä laajassa mittakaavassa muita rahoitusinstrumentteja (EC 2023).

Maatalousalan suhdannevaihtelujen oletetaan vaikuttavan siihen, että kiinnostus maatalon yritystoiminnan aloittamiseen kasvaa maatalouden kannalta hyvinä aikoina ja vähenee huonoina aikoina. Rahoitusmarkkinaolosuhteiden muutokset voivat osaltaan vaikuttaa myös luoton saatavuuteen, mikä puolestaan vaikuttaa esimerkiksi maatilojen omistajanvaihdosten määrään.

Vastuullisuus Ruotsin maatalousrahoituksessa - esimerkkejä

Ruotsin suurin maatalousrahoittaja Swedbank on sitoutunut lainakannan päästöjen vähentämiseen. Pankin määrittelemät päästövähennysten kohteet ovat pääasiassa muita kuin maataloussektori, mutta myös maa- ja metsätaloussektorille kohdistuu toimenpiteitä. Maatalouden osalta pankki on lanseerannut ”Kestävän maatalouden sertifikaatin”. Se on tarkoitettu tiloille, jotka harjoittavat maataloutta pääasiallisena tai yhtenä toimintonaan. Toiminta on suunnattu etenkin Baltian maissa rahoitettaville maatalousyrityksille, mutta Swedbank hyödyntää päästövähennyksiä ja vastuullisuustietoa koko lainasalkkunsa eduksi.

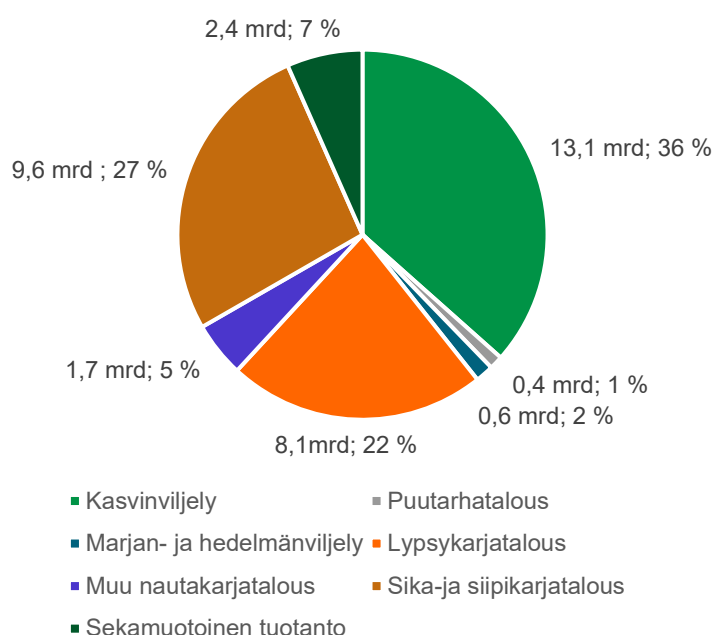
Sertifikaatti toteutetaan kumppani eAgronomin kanssa. Käytännössä kyseessä on lähtötason kartoitus kasvihuonekaasupäästöjen laskelman avulla, jonka perusteella laaditaan päästöjen vähentämisen suunnitelma. Lisäksi tila sitoutuu joihinkin uudistavan viljelyn käytäntöihin, kuten viljelykiertoon (5-vuotinen kierto, jossa vähintään yksi palkokasvivuosi), sekä muiden hyvien viljelykäy-

täntöjen kuten talviaikaisen kasvipeitteisyyden toteuttamiseen. Swedbank lupaa sertifikaattiin sitoutuneille tiloille suoraan 0,3 prosenttiyksikön alennuksen lainan marginaalista, sekä 30 vuoden enimmäismaksuajan.

Lainasalkun päästöjen kompensointiin tähtää myös edullisen rahoituksen tarjoaminen metsitykseen sekä uusiutuvan energian tuotantoon (Swedbank, 2025).

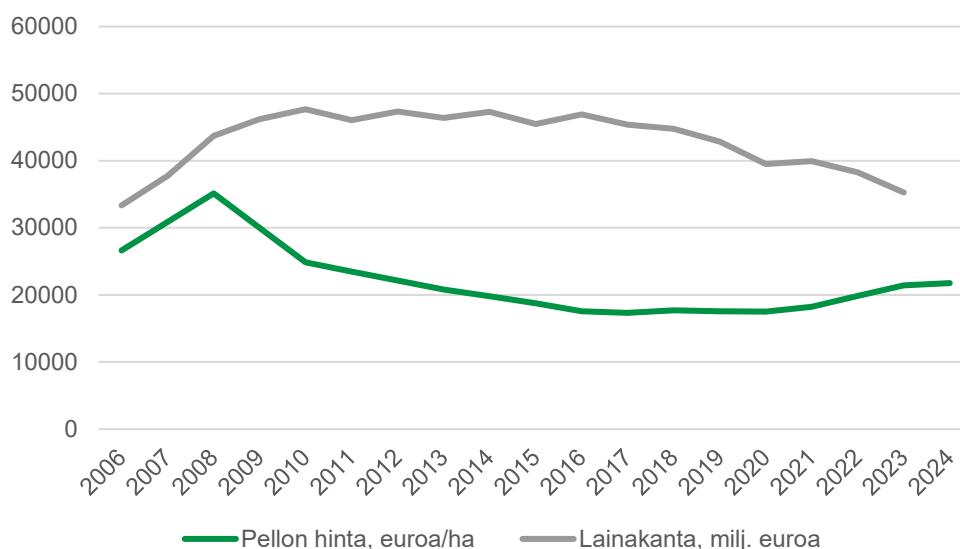
5.3.2 Tanska

Tanskassa maataloussektorin pääomakanta oli 67 miljardia euroa, josta vieraan pääoman osuus oli peräti 36 miljardia euroa vuonna 2022. Vieraasta pääomasta 36 prosenttia kohdistui kasvinviljelytiloille, 27 prosenttia sika- ja siipikarjatiloihin sekä 22 prosenttia lypsykarjatiloihin (Kuva 10). Tanskan maataloutta on kehitetty voimakkaasti vieraan pääoman avulla viimeisten vuosikymmenten aikana. Sektorin omavaraisuusaste onkin EU-maiden alhaisin, vain 47 prosenttia. Maatalousmaan osuus taseen loppusummasta oli 62 prosenttia vuonna 2022 (Luke 2025).

Kuva 11. Lainakanta maatalouden tuotantosuunnittain Tanskassa vuonna 2022 (% ja mrd. euroa) (Luke 2025).

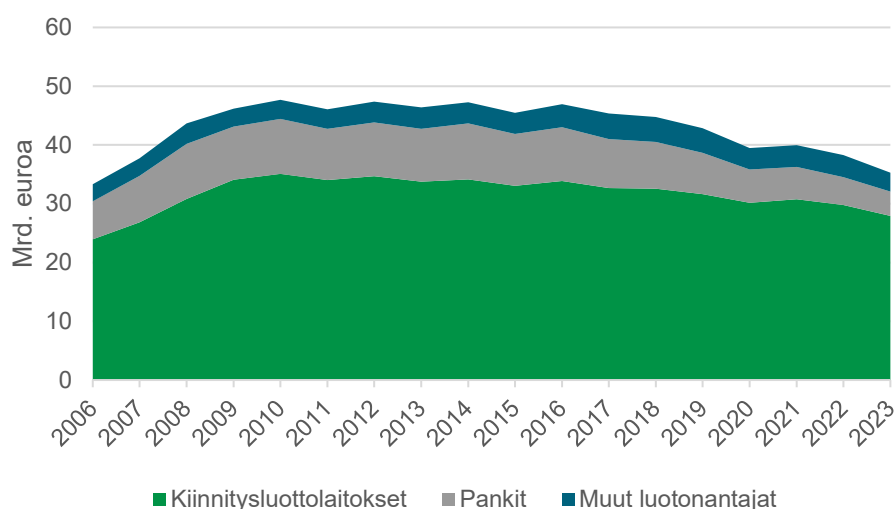
Tanskan maataloussektorin velkaantuneisuusaste on seurausta voimakkaasta rakennekehityksestä. Velkaisuuden kasvu on ollut kytköksissä kotieläintalouden, etenkin sianlihantuotannon kasvuun ja toisaalta kiristyneisiin ympäristösäädöksiin, jotka johtivat voimakkaaseen pellon kysyntään. Vuodesta 2003 vuoteen 2008 peltomaan nimellishinnat nousivat yli 80 prosenttia. Monet tuotloin tuotannosta luopuneet viljelijät myivät pellojaan korkeiden maan hintojen houkuttelemana, minkä seurauksena maataloussektorilta poistui rahaa jopa 7–8 miljardia euroa. Maatalouden lainakanta nousi lähes samassa tahdissa aina vuoteen 2010 saakka (Kuva 9). Peltujen hintakuplan puhkeaminen vuonna 2008 johti rajuun hintojen alenemiseen ja vakuusongelmien myötä maatalouden velkakriisiin. Myös finanssikriisi itsessään vaikutti maataloussektoriin, sillä monilla maatalousyrityksillä oli erilaisia sijoituksia tai valuuttalainoja esimerkiksi Sveitsin frangiin sidottuina, jotka olivat vakaiden valuuttakurssien aikaan edullisia rahoitustuotteita, mutta joiden hoitokustannukset nousivat kriisin yhteydessä huomattavasti (Nationalbanken 2014).

Kuva 12. Pellon hinnan ja lainakannan kehitys Tanskassa vuosina 2006–2024 (Statistics Denmark 2025, Nationalbanken 2014).

Valtaosa Tanskan maataloussektorin rahoituksesta on järjestetty pankkien omistamien kiinnitysluottolaitosten kautta (Kuva 10). Tämä johtuu kansallisesta lainsäädännöstä, jonka mukaan vain kiinnitysluottolaitokset voivat rahoittaa lainoja kiinnitettyä reaaliomaisuutta vastaan (mortgage bonds, myös asuntolainat). Suuremmilla pankeilla on omat kiinnitysluottolaitokset (esim. Realkredit Danmark, jonka omistaa Danske Bank; BRF Kredit, jonka omistaa Jyske Bank; tai Nordea Kredit jonka omistaa Nordea). Pienemmillä pankeilla on yhteinen kiinnitysluottolaitos DLR Kredit, joka on myös merkittävä maatalousrahoittaja.

Joulukuun 2024 lopussa maatalouskiinteistöjen osuus DLR:n lainakannasta oli peräti 50 prosenttia, liikekiinteistöjen 44 prosenttia ja omistuskiinteistöjen ja asuintilojen 6 prosenttia (DLR Kredit 2025). Maatalouslainat on järjestetty takauksopimuksella omistajapankkien (42 kpl) kanssa. Sopimus vähentää DLR Kreditin riskiä jakamalla sitä kaikille yhteistyössä toimiville pankeille (Nationalbanken 2014). Maataloutta rahoittavia liikepankkeja ovat esimerkiksi Danske Bank, Nordea, Jyske Bank, Nykredit ja Sydbank.

Kuva 13. Tanskan lainakanta luotonantajaryhmittäin (Statistics Denmark 2025).

Muita luotonantajia ovat esimerkiksi The Growth Fund (Kasvurahasto, Vaekstfonden), joka perustettiin finanssikriisin jälkeen, pankkien ja valtion yhteistomina yrityssektorin tukemiseksi. Rahastoa hyödynnettiin myös peltojen hintakuplan puhkeamisesta seuranneen rahoituskriisin hallitsemiseksi (FI-compass 2020). Kasvurahasto on hyödyntänyt aktiivisesti myös EU:n jälleentakausvälineitä rahoituksessaan. Ohjelman avulla voidaan rahoittaa oman pääoman ehtoisia lainoja, jotka puolestaan voivat mahdollistaa muiden lainojen myöntämisen jopa ylivelkaantuneille tiloille, joiden rahoittaminen olisi muuten vaikeaa (Alho ym. 2019). Maatalouden rahoitusmarkkinoilla toimivat myös eläkerahastot, joiden varoja sijoitetaan yksityissektorin kumppaniyritysten kautta (esimerkiksi Danish Farm Management).

Yhtenä keskeisenä kysymyksenä maatilojen ja muiden maaseudun yritysten rahoituksen kannalta se, miten EU:n uusi luokitusjärjestelmä (taksonomia) vai-

kuttaa tulevaisuuden rahoitukseen ja sen saatavuuteen ja miten lähtökohtaisesti pienillä resursseilla toimivat pienimmät yritykset pystyvät vastaamaan kestävyysraportoinnin tuomiin vaatimuksiin. Vaikka luokitusjärjestelmä lähtökohdiltaan koskee kestävä sijoittamista ja suuria toimijoita, Tanskassa arvioidaan, että sen vaikutukset todennäköisesti ulottuvat kaikkein pienimpiinkin yrityksiinkin. Luokitusjärjestelmän soveltamisesta aiheutuva epätoivottava tilanne on se, että pienimpien yritysten toimintamahdollisuudet heikkenevät ja rahoituksen saaminen vaikeutuu entisestään sen lisäksi, mitä kiristynyt pankkisääntely on jo tuonut mukanaan.

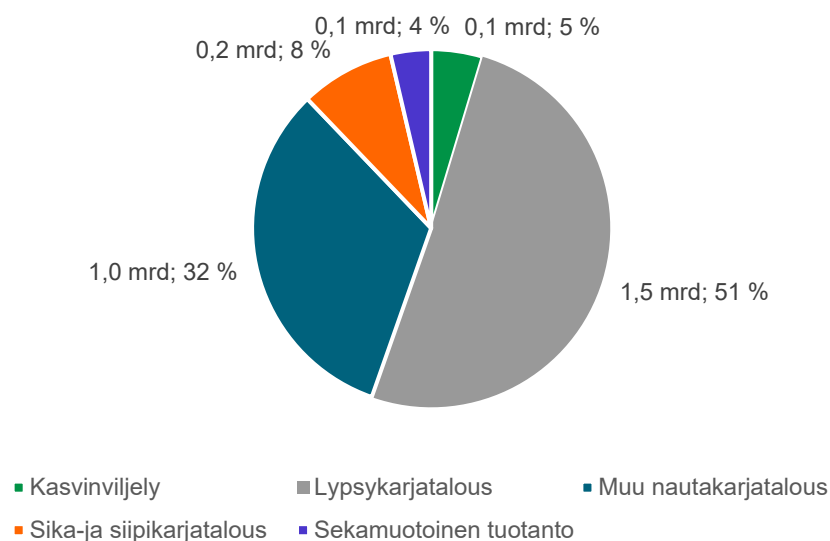
Vastuullisuus Tanskan maatalousrahoituksessa - esimerkkejä

Tanskassa vastuullisuustietoja kerätään ja hyödynnetään pankkirahoittajien toimesta. Vastuullisuustiedon keräämisessä hiilidioksidipäästöjen laskelmat ovat tällä hetkellä merkityksellisimpiä. Suurimmat maatalouden rahoittajapankit ovat asettaneet tavoitteita päästöjen vähentämiseksi, esimerkiksi Nordean tavoitteena on vähentää maatalouden lainasalkun taloudellista päästöintensiteettiä 40-50 prosenttia vuodesta 2021 vuoteen 2030 (Nordea 2025). Nordea on ilmoittanut hyödyntävänsä mittarina taloudellista päästöintensiteettiä (Economic emission intensity, tCO₂e/EURm), eli päästöjen määrää per rahoitettu lainakanta. Tästä syystä pankki on kiinnostunut keräämään tietoa lainakohteiden Scope 1 (oman toiminnan päästöt) ja Scope 2 (ostoenergian päästöt) -päästöistä.

Nykredit Bank on puolestaan lanseerannut yhteistyössä maatalouden neuvontajärjestö SEGES:n kanssa ESGreenTool -nimisen toimintamallin, jossa on kaksi tuotetta. Ensimmäinen on ESGreenTool Climate, joka on tilan kasvihuonekaasujen laskentamalli tuotetasolle saakka laskettuna. Toinen on ESGreenTool Report, jossa tuotetaan pankin käyttöön läpileikkaava katsaus maatalan vastuullisuustoimiin ESG-kategorisoinnin mukaisesti (SEGES, 2025).

5.3.3 Irlanti

Irlannissa maataloussektorin pääomakanta oli lähes 100 miljardia euroa vuonna 2022, josta maaomaisuuden merkitys oli EU-maiden korkein (74 %). Irlannin maataloussektorin lainakanta oli vain 2,9 miljardia euroa, joten omavaraisuusaste oli peräti 97 prosenttia vuonna 2022. Noin puolet vieraasta pääomasta kohdistuu lypsykarjatalouteen ja 32 prosenttia laidunkarjatalouteen (Luke 2025). Irlannin maapinta-alasta peräti 72 prosenttia on maatalousmaata, mikä on EU:n korkein osuus (Eurostat 2022).

Kuva 14. Lainakanta maatalouden tuotantosuunnittain Irlannissa vuonna 2022 (mrd. euroa ja prosenttia) (Luke 2025).

Irlannissa maatalousmaan markkinoita on luonnehdittu Euroopan jäykimmiksi (Bradfield ym. 2023a). Suurin varallisuuserä, maaomaisuus, yleensä peritään Irlannissa. Tämän takia maaomaisuuden siirtämisestä ei myöskään synny lainakantaa samassa määrin kuin maissa, joissa maatalousmaan kauppa on yleisempää.

Rakennekehitystä tapahtuu lähinnä pellonvuokrauksen kautta, mutta myös vuokratun pellon osuus on Irlannissa EU-maiden alhaisimpia, vain 19 prosenttia, kun EU:n keskiarvo on 57 prosenttia (Bradfield ym. 2023a). Pellonvuokrauksessa tyypillisin toimintamalli on Irlannin historiasta periytyvä 11 kuukauden vuokrausjakso, joka osaltaan aiheuttaa epävarmuutta laajentamiseen motivoituneiden tilojen tuotannon järjestämiseen ja talouteen (Geoghegan and O'Donoghue 2018, Bradfield ym. 2023b).

Irlannin valtio on pyrkinyt kannustamaan vuodesta 2015 tarjolla olleiden verohelpotusten avulla pidempiin vuokrasopimuksiin. Taloudellinen kannustin on ollut viiden vuoden vuokrasopimuksista noin 12 000 euron verohyöty, kun pitkistä yli 15 vuoden sopimuksista verohyötyä on voinut saada jopa 40 000 euroa (Revenue 2021). Valtion menot verohuojennuksista ovat olleet luokkaa 25–30 miljoonaa euroa vuodessa (Revenue 2020).

Irlannin maatalous- ja ruokasektori on vahvasti vientiorientoitunut. Vientiä on 180 maahan, ja sen arvo on ollut viime vuosina noin 16–18 miljardia euroa. Sektori työllistää 165 000–170 000 henkilöä, joka on noin 6,5 prosenttia koko väestöstä. Irlannin ruokastrategiana on ollut vahvistaa entisestään vientiä.

Vuonna 2010 julkaistun strategian näkyvimpiä tavoitteita oli esimerkiksi maidontuotannon kasvattaminen peräti 50 prosentilla (Food Harvest 2020). Myöhemmissä strategioissa vastuullisuusteemat ovat alkaneet korostua, esimerkiksi vuonna 2020 julkaistussa strategiassa vastuullisuuden merkitystä kuvailaan jo huomattavan paljon enemmän kuin 10 vuotta aiemmin (Food Wise 2025). Kehitys on jatkunut ja vastuullisuuden merkityksen nopean korostumisen vuoksi strategiaa uudistettiin vain pari vuotta edellisen strategian julkaisemisen jälkeen (Food Vision 2030, julkaistu vuonna 2022). Uusimmassa strategiassa vastuullisuus on nostettu jopa ensisijaiseksi tavoitteeksi ja otsikotason tavoitteeksi (A World Leader in Sustainable Food Systems).

Irlannissa hyödynnetään rahoitus- ja takausohjelmia - esimerkkejä

Irlannissa on viime vuosina ollut jatkuvasti tarjolla rahoitus- ja takausohjelmia, joiden avulla maatalous- ja elintarvikesektoreiden investointeja on rahoitettu. Ohjelmissa on tyypillisesti määritelty rahoituksen tarkoitus, määrätty enimmäismäärä rahoitusta ja ajanjakso, jonka ajan ohjelma on toiminnassa. Yleensä ohjelmat kuitenkin päättyvät, kun enimmäisrahoitus on saatu laskettua liikkeelle. Seuraavassa kaksi esimerkkiä rahoitus- ja takausohjelmista:

Future Growth Loan Scheme (FGLS, 2019) oli rahoitusohjelma, jonka puitteissa valikoitujen toimialojen pk-yritykset sekä maatalousyrittäjät pystyivät hakemaan jopa 80 prosentin takauksen lainalle. Ohjelman volyymi oli yhteensä 800 miljoonaa euroa, ja se tarjosi 50 000–3 000 000 euron lainoja pk-yrityksille (alle 500 työntekijää) sekä maataloille. Ohjelma tarjosi vakuudet 500 000 euron luottoihin asti, sekä 3,5–4,5 prosentin korkokaton. Ohjelmasta on rahoitettu 3 500 lainaa vuosina 2019–2021, joista 37 prosenttia oli maatalojen lainoja. Maatalojen lainat oli tarkoitettu investointeihin, maatalousmaan hankinta sen sijaan ei ollut rahoituskelpoinen valtiontukisääntöjen vuoksi. Ohjelma oli hallintovetoinen (Liiketoiminta, yritystoiminta ja innovaatio sekä Maatalous-, elintarvike- ja meriministeriöiden) ja siinä hyödynnettiin EIP-ryhmän takausta. Palveluntarjoajana oli SBCI (Strategic Banking Corporation of Ireland).

The Growth and Sustainability Loan Scheme (GSLs, 2022) -ohjelma on yksityisen ja julkisen sektorin yhteinen ohjelma, joka hyödyntää myös Euroopan investointipankin takausvälinettä. Ohjelman rahoitusta saa käyttää vain pitkän aikavälin investointeihin joko liiketoiminnan kasvuun ja kestävyYTEEN tai ilmastoon ja ympäristön kannalta kestäviin toimenpiteisiin. Luottojen valtiontukiperusteena on de-minimis-sääntö. Lainanottajan on maksettava takauspalkkio, joka sisällytetään pankin keräämään SBCI:lle maksettavaan kokonaiskorkoon. Ohjelma on voimassa 30. kesäkuuta 2026 asti tai kunnes se on kokonaan merkitty sen mukaan, kumpi tulee ensin.

Irlannin CAP-suunnitelmassa on arvioitu, että ennen kaikkea nuorilla viljelijöillä on vaikeuksia saada rahoitusta, koska he eivät pysty antamaan pankeille riittäviä vakuuksia. Lisäksi heillä ei ole luottohistoriaa, mikä tekee heistä riskialttiita rahoittajan näkökulmasta. Monien viljelijöiden (erityisesti muiden kuin maidontuottajien) takaisinmaksukyky on rajallinen tuotannon heikon kannattavuuden vuoksi (EC 2023).

Irlannissa CAP:n osana on nuorten viljelijöiden aloitustuet. Lisäksi käytössä on kansallinen tukijärjestelmä luopuville viljelijöille (Retirement Relief), joka on käytännössä myyntiverohelpotus tai -vapaus tietyin rajoittein tilan myynnistä ennen eläkeikää (Revenue 2025). Näillä järjestelmillä edistetään sukupolvenvaihdosten suunnittelua ja helpotetaan osaltaan sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edesautetaan maan saatavuutta nuorille viljelijöille. Tuet eivät ole rajoitettu vain saman perheen sisällä tapahtuviin sukupolvenvaihdoksiin, vaan koskevat muitakin omistajanvaihdoksia.

Irlannissa halutaan lisätä tietoisuutta riskinhallintavälineistä ja kannustetaan rahoitussuunnitteluun riskinsietokyvyn parantamiseksi. Siellä korostetaan, että riskinhallintavälineitä ei ole otettu riittävästi käyttöön, vaikka toimialan epävarmuus on suuri ja maatalouden tulot ovat alttiita vaihteluille, jotka johtuvat esimerkiksi kansallisen tai kansainvälisen talouskehityksen tai ilmastonmuutoksen vaikutuksista.

Irlannin riskinhallintakehykseen kuuluu kansallisesti rahoitettuja toimenpiteitä, kuten lainajärjestelmiä ja verotusjärjestelmän niin kutsuttua tulojen keskiarvotamista sekä CAP:n tulotukia, tiedonsiirto-ohjelman kautta annettavaa talouskoulutusta ja viljelijöiden aseman vahvistamista tuottajaorganisaatioiden osallistumisen avulla.

Yli 80 prosenttia irlantilaisista maataloista on FI-Compassin (2020) mukaan rahoittanut käyttöpääomaa pankkilainoilla. Britannian EU-eroon liittynyt epävarmuus on ollut keskeinen myös maatalouden investointeja haitannut tekijä, mutta investointeja on viime vuosina alkanut taas syntyä. Etenkin pellonhankinta on haastava rahoitettava korkeiden hintojen ja pitkien takaisinmaksuaikojen vuoksi.

Turvemaiden merkitys Irlannin maatalousrahoituksessa

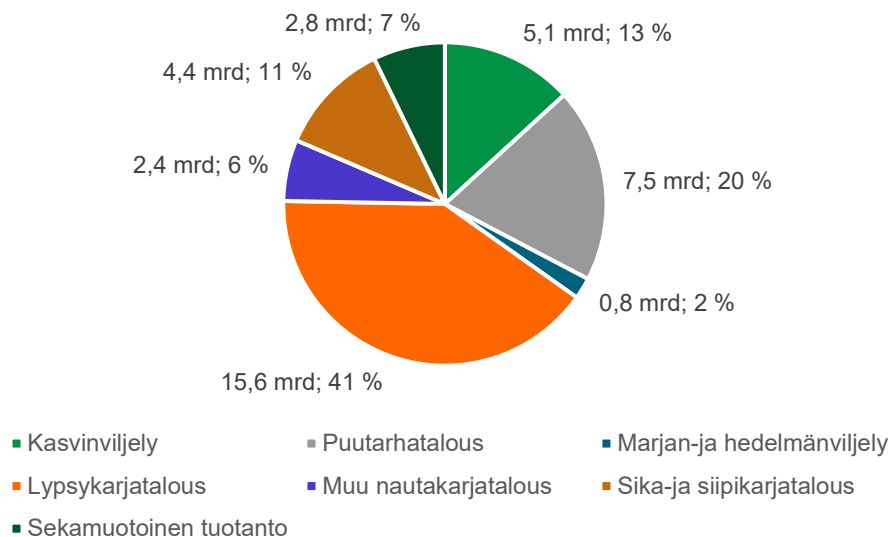
Irlannissa ojitettujen turvemaiden määrä on kansallisen päästöinventaarion mukaan huomattava, noin 339 000 hehtaaria, joka on 7,4 prosenttia kokonaispeltoalasta (Irish NIR report, 2024). Turvepellot ovat lähes kokonaisuudessaan

nurmipeitteisiä (grasslands). Viimeaikainen tutkimus on kuitenkin arvioinut, että toimivan kuivatuksen määrä turvepohjaisilla maatalousmailla olisi vain 90 000–120 000 hehtaaria, mikä tulisi huomioida päästöinventaarissa, koska laskennallisesti päästölaskennan pinta-ala olisi jopa kaksinkertainen todelliseen nähden (Tuohy ym. 2023). Keskustelua aiheesta käydään myös Irlannin kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden asettamiseen liittyen.

Tällä hetkellä Irlannin maankäyttösektori (LULUCF) on päästölähde, ja sillä on huomattava päästöjen vähentämistavoite. Turvemaiden merkityksestä maataloussektorin rahoituskelpoisuuteen vaikuttavana tekijänä ei kuitenkaan ole vielä näyttöä.

5.3.4 Alankomaat

Alankomaiden maataloussektorin pääomakanta oli vertailumaista selvästi suurin, 153 miljardia euroa vuonna 2022. Vieraan pääoman osuus pääomakannasta oli 39 miljardia euroa. Vieraasta pääomasta 41 prosenttia kohdistui lypsykarjatiloiille, 20 prosenttia puutarhatalouteen ja 13 prosenttia kasvinviljelytiloille (Kuva 13). Alankomaiden maataloussektorin omavaraisuusaste oli 75 prosenttia vuonna 2022 (Luke 2025).

Kuva 15. Lainakanta maatalouden tuotantosuunnittain Alankomaissa vuonna 2022 (mrd. euroa ja prosenttia) (Luke 2025).

Alankomaissa tunnustetaan tarve ylläpitää elinvoimaista ja kestävää maataloutta. Vahvuudeksi nähdään maatalouden korkea tuottavuus ja sen kyky kilpailla maailmanmarkkinoilla. Heikkouksia ovat korkea kustannustaso ja maatalousmaan erittäin korkea hinta sekä maatalousmaan niukkuus. Korkean maatalousmaan hinnan vuoksi maanhankintaan tarvitaan tyypillisesti vierasta pääomaa (Taulukko 3). Peltomaan niukkuus on tehnyt siitä varman sijoituskohteen, jolle on hyvin kysyntää. Ympäristösääntelyn toteutus on kuitenkin lisännyt maan arvoon liittyvää epävarmuutta. Yhtäältä maatalousmaan kysyntä voi kasvaa entisestään ravinnerajojen kiristyksen seurauksena, toisaalta erilaiset lunastusohjelmat ovat lisänneet epävarmuutta elinkeinojen tulevaa kehitystä kohtaan. Suoranaisia uhkia Alankomaiden maataloudelle asettaa toisaalta pääoman vähäinen tuotto, mutta myös nuorten saaminen maatalousalalle (EC 2023).

Avainsanoja Alankomaiden maataloustuotannolle ovat yhteistyö, koneellistaminen, automaatio, mittakaavaedut, tehostaminen ja tuottavuuden lisääminen. Maatilojen, jotka haluavat tuottaa optimaalisesti ja kestävästi maataloustuotteita ollakseen kannattavia ja maksukykyisiä myös pitkällä aikavälillä, on määräjain uudistettava ja mukautettava rakennuksiaan ja laitteitaan. Näin voidaan hyödyntää innovaatioita parhaalla mahdollisella tavalla ja kehittää liiketoimintaa muuttuvien yhteiskunnallisten toiveiden ja vaatimusten mukaisesti ja vastata kuluttajien muuttuvaan kysyntään tai muuttuviin markkinaolosuhteisiin. Tuotannon laajentamisen, monitoimisuuden tai kapeille markkinoille keskittymisen lisäksi monet viljelijät ovat parantaneet tuottavuuttaan, minkä ansiosta he ovat pystyneet pitämään tuotantokustannuksensa verrattain alhaisena ja kilpailukykyensä hyvänä (EC 2023).

Vastuullisuuden merkitys Alankomaiden maatalousrahoituksessa - esimerkki

Alankomaiden maatalouden rahoitus on hyvin keskittynyttä. Keskeisin toimija on Rabobank yli 80 prosentin markkinaosuudella maatalouslainoista. Lisäksi ABN AMRO ja ING ovat merkittäviä maatalousrahoittajia.

Rabobank on ollut ilmasto-ohjelmallaan myös jossain määrin edelläkävijän asemassa vastuullisen rahoituksen kehittämisessä. Rabobankin tavoitteena on, että pankin rahoitusportfolion ilmastojalanjälki tulisi olemaan nettohiilineutraali vuonna 2050. Tavoitteeseen pääsemiseksi pankki on aloittanut systemaattisen asiakkaiden hiilijalanjäljen mittaamisen. Vuoden 2022 ilmastotilinpäätöksen tuloksista noin 60 prosenttia laskettiin asiakkaan itse ilmoittamien päästöjen perusteella.

Nettonollaan pääseminen edellyttää päästölähteinä toimivien toimialojen kehittämistä, mutta koska kaikkia päästöjä ei voida fyysisesti nollata, tarvitaan myös laskennallisia nieluja tai muita positiivisen ilmastovaikutuksen investointeja. Rabobank käyttää termiä "Avoided emissions" (päästöjen välttäminen tai vähentäminen), jolla tarkoitetaan vihreää rahoitusta. Käytännössä kyse on etenkin uudistuvan energian tuotannon investointien rahoittamisesta.

Rabobank laskee, että vuonna 2022 noin 75 prosenttia sen rahoittamista päästöistä liittyy "Food & Agri" -sektoreihin. Tästä syystä myös päästöjen vähentämisen paine näillä sektoreilla on huomattavaa. Globaalina toimijana pankki pyrkii vähennyksiin paitsi Alankomaissa, mutta myös sen rahoittamilla alueilla muualla maailmassa. Alankomaissa päästövähennyksille on kirjattu absoluuttisia päästövähennystavoitteita, kuten sikataloudessa 0,3 mt, puutarhataloudessa 2,2 mt ja maidontuotannossa 0,8 mt CO₂ ekvivalentteina vuoteen 2030 mennessä.

Rahoituksen pitkän aikavälin tavoitteet liittyvät koko ruokajärjestelmän kehittämiseen, mistä pankki mainitsee kestävien maatalouskäytäntöjen soveltamisen ja kiertotalouden edistämisen, valkuaisen tuotannon ja kulutuksen monipuolistamisen sekä ruokahävikin vähentämisen edistämisen. Kestäviä maataloustuotannon toimia edistetään erilaisten ohjelmien avulla; esimerkiksi 400 viljelijää on osallistunut perunatuotteita tuottavan McCain Ltd. yrityksen regeneratiivisen maatalouden ohjelmaan, johon osallistuvia tiloja Rabobank tukee edullisilla lainaehdoilla investoinnin kohdentuessa regeneratiivisen maatalouden harjoittamiseen tarvittaviin laitteisiin.

Alankomaiden CAP-suunnitelmaan ei ole sisällytetty suoranaisia rahoitusvälineitä, mutta siihen sisältyy investointitukia ja nuorille viljelijöille kohdistuvia tukitoimia sekä siinä mainitaan yhteisen maatalouspolitiikan ulkopuolisia rahoitusjärjestelmiä ja esimerkiksi sähähän liittyviä vakuutusmenettelyjä.

Maataloussektorin turvaaminen myös tulevaisuudessa edellyttää, että viljelijöillä on käytössään riittävästi tuloja, jotta maataloustuotanto on edelleen kannattavaa ja kilpailukykyistä. Tuotannollisia investointeja tukemalla pyritään säilyttämään tulevaisuuteen suuntautunut maatalousala ja toisaalta vahvistamaan viljelijöiden kilpailukykyä ja tulonmuodostusta.

Nuorien saamiseen ja jäämiseen maatalousalalle töihin panostetaan paljon. Suurimpana pullonkaulana sukupolvenvaihdoksissa ovat tilojen korkeat hankintakustannukset, jotka aiheutuvat osaltaan korkeasta maatalousmaan hinnasta. Riittävän pääoman saaminen tilan perustamiseen ja haltuunottoon on

etenkin nuorilla yrittäjillä usein vaikeaa vakuusvajeen vuoksi. Perhepiirin ulkopuolelta tuleville tämä on vielä vaikeampaa, koska he eivät voi useinkaan ostaa maatilaa markkina-arvoa alhaisemmalla hinnalla perhesiteiden puuttumisen vuoksi. Korkeat kustannukset vähentävät yleisesti osaltaan mielenkiintoa maatalouden harjoittamiseen ja sen aloittamiseen (EC 2023).

Nuorilla viljelijöillä on tilan haltuunoton jälkeen usein vain vähän taloudellista liikkumavaraa, joten heille voidaan myöntää esimerkiksi korkeampia investointitukia, lisätulotukia ja nuoren viljelijän aloitustukea. CAP:n tukitoimenpiteiden lisäksi nuoret viljelijät voivat saada kansallista investointitukea pääomallainojen takausjärjestelmän kautta. Tämän rahoitusvälineen avulla viljelijät voivat lisätä lainanotto-kykyään siten, että valtio takaa suuren osan lainasta. Nuoret viljelijät voivat saada kansallisella tasolla myös verohelpotuksia, ja heitä tuetaan osaltaan yhteistyökumppanuuksien kautta. Kumppanuuksissa on vähintään kaksi osapuolta, joista toinen on nuori viljelijä. Kumppanuudet voivat jättää hakemuksia hankkeista, joihin voi sisältyä osaamistoimia, investointeja tai ei-tuotannollisia investointeja.

Alankomaissa toteutetaan erilaisia hankkeita, joilla houkutellaan nuoria viljelijöitä maatalousalalle. Alhaalta ylöspäin suuntautuvilla toimilla pyritään lisäämään esimerkiksi myös maatalouden ulkopuolisille mahdollisuuksia maatalan perustamiseen tai parantamaan maan saatavuutta heille. Hankkeilla edesautetaan myös peltomaan saatavuutta nuorille viljelijöille esimerkiksi uudenlaisten vuokrauskäytäntöjen kautta tai hankkeissa voi olla mukana vaihtoehtoisia rahoituslähteitä maatalousmaan hankintaan tai vuokraukseen.

Alankomaissa maatalousyrittäjän riskienhallinta alkaa riskien kartoituksella, jonka jälkeen ryhdytään ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin riskien vähentämiseksi. Myös tiedon levittäminen riskinhallinnasta ja ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä ovat osa riskienhallintaa. Vakuutukset ja rahastot voivat tarjota ratkaisun osaan riskeistä, mutta ne ovat Alankomaissa vain yksi osa riskienhallintavälikoimaa (EC 2023).

Laaja-alainen säävakuutus on Alankomaiden CAP-suunnitelmaan kuuluva riskienhallintaväline. Sään aiheuttamat ongelmat vaikuttavat suoraan viljelijöiden tuloihin ja muutoin taloudellisesti terveiden maatilojen toiminnan jatkuvuuteen. Äärimmäisten sääolojen vaikutukset kuuluvat säävakuutuksen riskeihin, ja ilmastomuutoksen seurauksena näiden riskien nähdään edelleen lisääntyvän.

Alankomaissa lainsäädäntöön sisältyy toimia, joita voidaan käyttää tulojen vaihteluiden tasaamiseksi ja maksuvalmiusongelmien välttämiseksi, esimerkiksi huonosta säästä johtuvien taloudellisten takaiskujen kohdatessa. Tällaisia järjestelyjä ovat keskiarvojärjestelmä (verotettavan tulon keskiarvottaminen),

takautuvien tappioiden lieventäminen (jo määrättyjen verojen alentaminen) ja lainanlyhennysjärjestelyt (EC 2023).

5.4 Yhteenveto vertailumaiden rahoitusmalleista

Valittujen vertailumaiden maataloustuotannon rakenteessa, samoin kuin rahoitussektoreiden toiminnassa on huomattavia eroavaisuuksia, mutta myös yhteisiä piirteitä. Kaikissa vertailumaissa maatalous on pääomavaltainen toimiala, jossa pääoman kiertonopeus on hidasta. Kaikista maista löytyi esimerkkejä vastuullisuustoimien ja niistä raportoinnin merkityksen voimistumisesta. Suurimmissa pankeissa lainaportfolion ilmastovaikutusten mittaaminen on edennyt pisimmälle ja pankeilla on julkinen strategia päästöjen hillitsemiseksi.

Irlannin ja Tanskan rahoitusohjelmien esimerkeissä maatalous on mukana muiden toimialojen yhteisissä rahoitusvälineissä, joissa hyödynnetään aktiivisesti EU:n rahastojen takausvälineitä. Näillä rahoitusmalleilla täydennetään pankkirahoituksen saatavuutta. Suomessa hieman vastaava kansallinen ratkaisu oli pitkään käytössä olleet valtionlainat, joista on sittemmin luovuttu pankkirahoituksen saatavuuden parantumisen myötä.

Useilla vertailumaiden pankeilla on olemassa konkreettisia lupauksia edullisemmista marginaaleista vastuullisuustoimia toteuttaville (esim. uudistavan viljelyn käytännöt) ja niistä raportoiville asiakkaille. Näissä toiminta toteutetaan yleensä kumppanin kanssa. Konkreettinen ja euromääräinen kannustin edesauttaa hyvien käytäntöjen edistämistä, joiden taloudellinen hyöty tilalle tulisi esiin vasta pitkän ajan kuluessa.

6 Maatalouden rahoituksen tilannekuva

Tässä luvussa analysoidaan hankkeessa kerättyjen aineistojen (haastattelut, kyselyt ja asiantuntijatyöpaja) perusteella lisääntyvän pankki- ja vastuullisuus-sääntelyn vaikutuksia pankkien ja maatalouden rahoitusasemaan ja pankin mahdollisuuksiin rahoittaa maatalouden investointeja. Lisäksi tarkastellaan, mitä maatalousyrittäjä voi tehdä parantaakseen rahoitusasemaansa.

Maatalouden rahoitusaseman kehittyminen

Maatalouden rahoitusasema, samoin kuin koko sektorin tilanne on muuttunut 2010-luvulla. Aseman muutos on useiden samaan aikaan tapahtuneiden kehityspolkujen summa. Maatalousmarkkinoiden toimintaympäristön muutokset, etenkin Venäjän toimiin liittyen, ovat heikentäneet toimialan kannattavuutta. Maatalouden tuotot ovat vähentyneet, kun taas tuotantokustannusten taso on yleisesti vähintäänkin säilynyt. Osa tiloista on ollut vaikeuksissa, etenkin jos taustalla on ulkopuolista rahoitusta vaatineita investointeja, joiden takaisinmaksusuunnitelma on tehty erilaisessa tuotto- ja kustannustilanteessa. Marginaalien kapeneminen on johtanut riskinsietokyvyn heikkenemiseen. Konkreettinen viimeaikainen esimerkki on maksuvalmiushaasteet, jotka aiheutuivat CAP-suunnitelman mukaisten tukien maksuaikataulujen muutoksista myöhäisemmäksi syksyllä 2023.

Maataloudessa on ollut jatkuvasti saatavissa rahoitusta investointeihin, eikä varsinaisesta rahoituskapeikosta maataloudessa voida puhua. Toisaalta rahoittamiseen liittyvät vaatimukset ovat kiistatta nousseet. Rahoituskelpoisuus edellyttää riittävää maksuvalmiutta takaisinmaksuun ja todennäköiseltä realisointihinnaltaan riittäviä vakuuksia. Riittävän maksuvalmiuden takaavan kannattavuuden saavuttaminen on hintasuhteiden muutoksen myötä kuitenkin vaikeutunut. Samaa aikaan esimerkiksi maatalousrakennusten realisointihinta suhteessa viime aikoina kohonneisiin rakennuskustannuksiin voi tuoda joissakin tilanteissa vakuusvajeen, joka voi olla este kannattavankin hankkeen rahoittamiseen. Pankit korostavat viestinnässään, että hyvät ja kannattavat hankkeet saavat jatkuvasti rahoitusta tilanteissa, joissa edellä mainitut seikat eivät muodosta estettä rahoittamiseen.

Rahoituksessa tapahtuu myös jossain määrin polarisaatiota, jossa aktiivista tuotantoa harjoittavat tilat jakaantuvat hyvin ja heikosti menestyviin. Myös alueilleista polarisaatiota tapahtuu, jonka ajurina voi olla vakuusarvokysymys, sillä aktiivisilla maatalousalueilla maatalousmaa ja maatalousrakennukset voi-

vat olla helpommin realisoitavissa. Toisaalta aktiivisimpien alueiden ulkopuolella etenkin peltoresurssien saatavuus ja edullinen hankintahinta voivat luoda menestymisen mahdollisuuksia.

Maatalouden lainakannan osuus yrityslainojen lainakannasta vuonna 2024 (yhteensä 199 miljardia euroa) oli vain 2,2 prosenttia (Suomen Pankki 2025), joten maataloussektorin rahoituksen merkitys on myös pankkien liiketoiminnan kannalta rajallinen. Tämä on riski etenkin pankkien henkilöstön osaamisen säilymisen kannalta maatalouden rahoituksessa.

Lisääntyneen pankkisääntelyn vuoksi muut rahoitusinstrumentit kasvattavat kiinnostusta entistä enemmän, mutta ne eivät välttämättä pysty vastaamaan isoihin investointitarpeisiin. Muun muassa koneiden ja lypsyrobottien rahoituksessa voidaan ottaa käyttöön leasing-rahoitus. Uusien rahoitusmuotojen käyttö voi parhaimmillaan helpottaa pääomaan liittyviä haasteita, mutta kokonaisuudessa pitäisi pystyä hahmottamaan myös rahoituksen kokonaishinta, vaikutus verotukseen, kuten poistoihin ja nettovarallisuuteen sekä omistajuussuhteet esimerkiksi leasingin päättyessä.

Dokumentointivaade kasvaa lisääntyvän pankkisääntelyn myötä

Pankkisääntelyn lisääntyessä sääntely ohjaa rahoituksen myöntöä yhä enemmän. Muutos on alkanut pitkälti vuosien 2008–2009 finanssikriisistä, joka aiheutti rahoitusosalalle melko suuren vaatimustason muutoksen. Sääntelyn tavoitteena on tuoda vakautta rahoitusmarkkinoille ja suojata toimijoita rahoitukseen liittyviltä riskeiltä. Sääntelyn lisääntyessä pankkivalvonta on myös tiukentunut. Valvonnan tiukentumisen tavoitteena on erityisesti pankkien kriisinkestävyyden parantaminen.

Pankkien omien pääomien vaatimus suhteessa riskinottoon on suurentunut vakavaraisuussääntelyn myötä, ja samalla liikkumavara riskien ottamiseen on pienentynyt. Asiakkaille tilanne on näyttäytynyt tiukentuneina rahoitusneuvotteluina ja asioiden toteennäyttämisen vaatimuksena, mikä on lisännyt dokumentointia ja hidastanut lainaprosesseja. Tämä liittyy ennen kaikkea pankin velvollisuuteen raportoida ja arvioida asiakkaan maksukykyä sekä tunnistaa määrätyn asiakassegmentin pankille tuottama riski. Lisääntyneen dokumentointivoitteen tunnistavat sekä rahoittajat että yrittäjät.

Vaikka sääntely luo vakautta ja ennakoitavuutta pankkisektorin toimintaan, erityisesti EU-tason sääntelyn kasvanut määrä ja yksityiskohtaisuus ja samalla myös osittainen ennakoimattomuus on luonut itsessään hallinnollista taakkaa sekä rahoittajille, hallinnolle että yrittäjille.

Maksukyky ratkaisee rahoituksen myönnön

Pankit korostavat, että kannattaviin ja maksuvalmiuden näkökulmista hyviin investointeihin on rahoitusta ollut jatkuvasti saatavilla. Samalla pankit painottavat, että rahoituksen periaatteet ovat yksinkertaisia ja perustuvat aina rahoituksen saajan maksukykyyn. Investoinneilla pyritään saavuttamaan maksukyky, ja vastuut mitoitetaan toimintaan ja toiminnan tavoiteltuun tilaan.

Pankit luokittelevat asiakkaat maksukyvyn perusteella. Heikompi luottoluokitus vaatii enemmän vakuuksia, jolloin myös investointien rahoituskustannukset kasvavat, mikä usein tarkoittaa korkeampaa korkokustannusta rahoituksen saajalle. Rahoituskynnyksen nousuun ovat vaikuttaneet samanaikaisesti myös muut maatalouden toimintaympäristön muutokset kuten tuottajahintojen vaihtelu ja tuotantokustannusten nousu. Kassanhallinnan ja budjetoinnin merkitys on tullut entistä tärkeämmäksi maatilayritysten toiminnassa. Myös maatilayritysten riskinkantokyvyn testaus investointien kasvaessa on tullut aiempaa merkityksellisemmäksi.

Maatalouden rahoitus on muuttunut viime vuosina yhä enemmän yritysrahoituksen kaltaiseksi korostaen kassanhallintaa ja kassavirta-analyysiä. Kassavirran hallinta on entistä tärkeämpää yrityksen toiminnan laajentuessa. Maatilojen kassavirta poikkeaa kuitenkin muiden yritysten toiminnasta erityisesti maataloustukien maksuaikataulun vuoksi. Maataloustuet maksetaan myöhään loppuvuodesta, ja tuet tulevat kertaerinä maatalousyrittäjien tileille eivätkä siten jakaudu tasaisesti joka kuukaudelle. Maataloustuet ovat yleisesti merkittävä osa maatilojen tulonmuodostusta, joten kertaeränä loppuvuodesta tulevat tuet voivat tuoda haasteita maatilojen talouden hoidossa.

Vakuusarvot muutoksessa

Maatilayrityksiä koskevien vakuusarvojen laskennan ohjeet ja säännöt eivät ole viime vuosina muuttuneet, mutta pankit korostavat, että tiedon tarkkuus ja vakuusarvojen kyselyjen tiheys ovat lisääntyneet. Suuri viime vuosien sääntelymuutos on kuitenkin se, että vakuuden arvioijan tulee olla riippumaton luoton myöntämisestä, jolloin vakuuden arvon määrittäjän täytyy tulla liiketoimintayksikön ulkopuolelta.

Vakuusarvojen muutokset ovat olleet merkittäviä viimeisten vuosien aikana. Pankkien edustajat korostivat, että vakuusarvojen muutokset juontuvat lähinnä siitä, että omaisuusarvojen markkina on muuttunut. Metsien ja peltojen kysyntä

on aktiivista, vaikka kysyntätilanne ja markkina-arvot vaihtelevat kuitenkin Suomessa alueittain. Talouskeskusten ja tuotantorakennusten markkina on sen sijaan ongelmallinen lähinnä vähentyneen kysynnän myötä. Rakennuskustannus ei enää määritä käypää arvoa, vaan arvo määräytyy markkinoiden mukaan, joka on myös pankkien vakuusarvioinnin perustana. Potentiaalisten ostajien vähentyminen maatilojen lukumäärän vähentymisen myötä on vaikuttanut myös realististen vakuusarvojen määrittelyyn. Vakuusarvojen arvioinnissa on väistämättä huomioitava myös harvimminkin asuttujen maaseutualueiden ja Itä- ja Pohjois-Suomessa rakennemuutoksen myötä vähenevä tilojen lukumäärä, mikä paikallisesti heikentää vakuusvarallisuuden realisointimahdollisuuksia entisestään potentiaalisten ostajien lukumäärän vähentyessä. Edulliset markkinahinnat voivat joissain tapauksissa myös tarjota mahdollisuuksia yritystoiminnan aloittamiseen rahoituksen järjestyessä.

On kuitenkin hyvä huomioda, että Suomen peltomaan markkinahinnat ovat kansainvälisessä vertailussa säilyneet kohtuullisella tasolla ja pitkällä aikavälillä ilmastonmuutos voi myös vahvistaa pohjoisten alueiden maatalouden kilpailuasemaa. Tämä voi jossain määrin luoda turvaa peltomaan asemaan pitkällä aikaisena sijoitus- ja vakuuskohteena.

Järjestämättömät lainanhoitosaamiset huolenaiheena

Maatalouden järjestämättömien luottojen osuuden kasvu on osaltaan pakottanut pankkeja kiristämään luottojen myöntämisen kriteereitä, sillä osuus olisi tarpeen pystyä pitämään alle viiden prosentin valvontarajan. Vuosina 2018–2025 järjestämättömien luottojen osuus vain maataloussektoria tarkasteltaessa on ollut ongelmallisella tasolla.

Järjestämättömäksi luotoksi raportoinnin kynnys on madaltunut EKP:n sääntelyn ja valvontaviranomaisen tiukentuneiden tulkintojen myötä (ks. Luku 3.2.). Tyypillinen esimerkki on lyhennysvapaiden käyttö, jota on vielä 2000-luvun alkupuolella käytetty joustavuutta tuovana elementtinä maatalan talousvaikeuksien hallinnassa melko matalalla kynnyksellä. Raportointisäännöt ovat kuitenkin kiristyneet niin, että tarve lyhennysvapaalle tai muulle lainanjoustotoimenpiteelle, tai muut indikaatiot maksukyvyn heikentymisestä, voivat olla sellaisenaan syy raportoida laina järjestämättömäksi luotoksi, vaikka itse lainanhoitoon liittyvät maksut olisivat maksettu ajallaan. Järjestämättömäksi kirjaamisella on puolestaan negatiivisia vaikutuksia sekä lainanottajalle että pankille.

Järjestämättömien lainojen raportointisääntöjen tiukentuminen on johtanut myös lainakannan polarisaatioon, eli rahoittajan näkökulmasta hyvien ja huo-

nojen lainojen eron kasvamiseen. Jos yrityksen tilanne edellyttäisi lisärahoituksen myöntämistä vaikeuksista selviämiseksi, yrityksen luottoluokitus eli reittaus heikkenisi edelleen huomattavasti. Heikkenemisen myötä yrityksen lisärahoittaminen voi olla pankille tappiollista, jolloin pankki joutuu arvioimaan, aiheutuuko pankille isompi kustannus rahoittamisesta vai rahoittamatta jättämisestä. Kaikki lainanjoustotoimenpiteet aiheuttavat pankeille myös raportointivelvoitteita ja hallinnollista taakkaa.

Yksittäinen laina vapautuu järjestämättömän luoton statuksesta, kun hoidossa ei ole ollut 12 kuukauden aikana ongelmia ja yrityksen talous on tasapainottunut niin, ettei lyhentämisessä katsota enää olevan ongelmia. Ratkaisuja voivat olla esimerkiksi likviditeetin parantaminen omaisuutta myymällä, budjetointisuunnitelman laatiminen ja toteutuksen seuranta, tai jokin muu kannattavuus- ja maksuvalmiusongelman ratkaisemiseen liittyvä muutos toiminnassa. Joskus ongelman taustalla voi olla shokki, kuten vahinko (esim. tulipalo), eläintauti tai yksityiselämään liittyvä muutos (sairaus, avioero).

Kun pankilla on paljon järjestämättömiä luottoja, pankin on mietittävä, kasvat- taako se tervettä luotonantoa vai vähentääkö ongelmaluottoja ulosmyymällä pankin taseesta (nk. arvopaperistaminen) tai alaskirjauksen avulla. Suomessa ei ole laajamittaisesti käytössä järjestämättömien luottojen ns. arvopaperista- mista. Euroopassa ongelmaluottojen arvopaperistaminen (engl. *non-performing loan securitisation*) valtiontakauksella on jossain määrin tunnettu ilmiö, jota on harjoitettu erityisesti Etelä-Euroopan maissa, joissa pankkisektoriin on kohdistunut painetta siivota taseita finanssikriisin ja sen jälkeisen velkakriisin seurauksena. Esimerkiksi Italiassa on ollut käytössä vuonna 2016 lanseerattu GACS-järjestelmä (*Garanzia sulla Cartolarizzazione delle Sofferenze*), jossa valtio tarjoaa takauksen tiettyjen arvopaperistettujen ongelmaluottojen sijoitta- jille. Näissä tilanteissa velallisen asema voi kuitenkin olla vaikea.

Yksi keino hillitä järjestämättömien luottojen määrää voisi olla lainanjoustoi- menpiteistä sopiminen etukäteen lainaehdoissa eli kovenantteja käyttäen. Täl- löin yllättävä, mutta todennäköisesti väliaikainen tilanne, kuten eläintaudin puh- keaminen tai poikkeuksellinen satovuosi voisi olla peruste ottaa käyttöön esi- merkiksi lyhennysvapaa ilman, että laina tarvitsisi raportoida järjestämättö- mäksi luotoksi. Haasteena voi olla esimerkiksi kovenanttien ja valtiontukien ku- ten korkotuen ja valtiontakauksen yhteensovittaminen.

Taksonomia vielä vaikea kokonaisuus

Tutkimuksen aineiston perusteella voi todeta, että taksonomia on vielä hahmottumaton kokonaisuus sekä maatalousyrittäjien, rahoituslaitosten että maatalouden sidosryhmien joukossa. Ennen kaikkea kestävän rahoituksen taksonomian julkaisemattomat maatalouskriteerit ovat jättäneet toimijat odottavaan tilaan.

Taksonomian tarkoitus on ohjata rahoitusta kestäviin investointeihin, ja sen myötä kestävyysliittymä raportointivelvollisuus luotiin isoille toimijoille. Hallinnollisen työmäärän suuruus kuitenkin epäilytti jo taksonomia-asetuksen voimaan tullessa alan toimijoita. Taksonomia-asetuksen ehdotuksessa ollut takautuva voimaantulo olisi myös tuottanut erityisesti isoja ongelmia.

Taksonomia-asetuksen myötä voimaanastunut vastuullisuusraportointivelvoite CSRD-direktiivi velvoittaa tietyn kokoluokan ylittäviä yrityksiä raportoimaan vastuullisuuden mukaisista ESG-osa-alueista osana vuosittaista toimintakertomusta talousraportoinnin rinnalla. ESG-raportoinnin vaateet tulevat olemaan osa pankkien normaalia liiketoimintaa, ja sitä kautta vastuullisuus- ja kestävyyskriteerit tulevat väistämättä mukaan maatalouden rahoituksen kriteereihin ja rahoituskohteiden arviointiin. Maatalousyrittäjille vastuullisuussuositukset ovat tulleet aluksi lähinnä elintarviketeollisuuden sopimustuotannon kautta, ja niiden odotetaan tulevan myös osaksi maataloustukien ehtoja EU:n seuraavalla rahoituskaudella, joka alkaa vuonna 2028.

Vastuullisuusvaatimukset vahvistuvat osana pankkirahoitusta

Pankeissa on tehty vastuullisuustyötä jo pitkään, mutta vasta viime vuosina on alettu dokumentoida ja keskustella vastuullisuudesta systemaattisesti. Vastuullisuus on osa pankkien jokapäiväistä toimintaa. Vastuullisen pankkitoiminnan ytimessä on ajatus siitä, että asiakasta ei saateta tilanteeseen, josta hän ei selviä. Se on myös osa pankkien perusliiketoiminta-ajattelua, sillä takaisinmaksukykyyn selvittäminen on vastuullisen luotonannon tärkein kulmakivi.

Pankit keskustelevat vastuullisuuteen liittyvistä asioista luotonmyönnön yhteydessä, mutta niillä ei vielä ole systemaattista tapaa kerätä tai käyttää vastuullisuuteen liittyvää tietoa rahoituksen myönnön perusteena. Tilanteen odotetaan muuttuvan lähivuosina hyvin nopeasti erityisesti vastuullisuusraportointivelvoitteen myötä. Liiketoiminnan ja kestävyysliittymän ymmärtämisen painoarvo on kuitenkin suuri luotonmyönnön yhteydessä. Pankit ovat sitoutuneet Pariisin ilmasopimukseen ja sitä myöten vähentämään oman toimintansa ja luotto- ja si-

joitussalkkujensa hiilidioksidipäästöjen määrää. Useat pankit käyttävät standardisoitua PCAF-mallia (Partnership for Carbon Accounting Financials) päästöjen laskennassa (ks. PCAF 2022). Kestävyyssraportointivelvoite CSRD-direktiivi velvoittaa pankkeja raportoimaan koko arvoketjun päästöt, mikä lisää tietotarpeita ja haasteita luotettavan tiedon saamisessa.

Pankkiryhmät ovat asettaneet omat vastuullisuustavoitteensa, ja isoimmat maatalouden rahoittajapankit jo tutkimuksen tekohetkellä seurasivat investoivien tilojen päästömääriä eli luottosalkkujensa päästömääriä. Päästölaskennan haasteena on, että hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin IPCC:n (ks. IPCC 2023) laskelmat perustuvat biologiaan, kun taas rahoitussektorin laskentamenetelmät perustuvat kirjanpitoon. Rahoitussektorin standardit ja viitekehys on laadittava tilinpäätösten ja kirjanpidon näkökulmasta, ei esimerkiksi turve- maille tai kivennäismaille sopivien laskentamenetelmien kannalta. Virheellisten ratkaisujen riski kasvaa, jos toimialojen kestävyttä ei arvioida oikein. Talous- ja kestävyyslaskennan yhdistäminen on haaste, ja kestävyystieto on yksi osa- alue, joka tulee osaksi talouslaskentaa, mikä luo tarpeita uusille toimintamalleille.

Maatilayrityksen hiilineutraalisuuden laskeminen on myös vielä haastavaa. Pohdintaa herättää esimerkiksi, voisiko tila hyödyntää omien metsiensä hiilinielua maatalouden päästöjen hyvittämiseen. Tähän liittyen maatilayritysten rahoittamisen rating-asiat ovat hyvin vaikeita ymmärtää ja asiantuntijat korostivat, että niiden perusteita ei ole avattu yrittäjille riittävästi.

Pankkien edustajat alleviivaavat, että luotonmyönnön ollessa hyvin säänneltyä ei ole tarkoituksenmukaista lähteä luomaan omia vastuullisuusvaatimuksia ennen kuin vaatimukset tulevat joko vastuullisuussäätelyn tai pankkisäätelyn kautta osaksi normaalia luottoprosessia standardisoidulla tavalla.

Kestävän rahoituksen myötä syntyy myös uusia hallinnollisia tehtäviä, erityisesti valvontatehtäviä. On myös nähtävissä, että vastuullisuusraportoinnista on tulossa lisää hallinnollista taakkaa myös maatalousyrityksiin. Yksityiskohtainen lainsäädäntö ja raportointivelvoitteet voivat olla maatalojen resursseihin nähden liian raskaita. Maatalojen ei pitäisi joutua raportoimaan vastuullisuusasioistaan eri toimijoille monella eri tavalla. Tilannetta voisi helpottaa se, jos pankit voisivat hyödyntää elintarviketeollisuusyritysten vastuullisuusohjelmia maatilatason tiedonkeruussa.

Vihreät lainat tulossa rahoituslaitosten tarjontaan

Vihreät lainat ovat yrityksille suunnattuja lainoja, joilla tuetaan ympäristökuorimitusta vähentäviä investointeja. Vihreän rahoituksen positiivisten vaikutusten avulla pankit pyrkivät kompensoimaan lainasalkkujen negatiivisia vaikutuksia. Esimerkkejä vihreän rahoituksen kohteista maataloudessa ovat energiantuotanto tiloilla tai uudistavan viljelyn investoinnit, joiden voidaan laskea vähentävän tai kompensoivan lainasalkun vaikutuksia.

Vihreät lainat ovat tulossa rahoituslaitosten tarjontaan, mutta niiden hinta ja monimutkaisuus herättävät maatalouden sidosryhmissä vielä epävarmuutta niiden hyödyistä. Vihreän rahoituksen kalleus voi hidastaa rahoituksen käyttöönottoa. Toimijoita kiinnostaa millainen vihreän lainan ja niin sanotun tavallisen lainan hintaero on. Vihreä rahoitus voi parhaimmillaan ohjata rahavirtoja ympäristöystävällisiin investointeihin, mutta varmaa tietoa vaikutuksista ei vielä ole. Maataloudessa voi olla myös epäselvyyttä vihreään rahoitukseen soveltuvien kohteiden osalta.

Riskienhallinta vaikuttaa rahoitusasemaan

Maatalouteen kohdistuvat riskit ovat viime vuosina lisääntyneet, ja tällä on ollut vaikutuksia maatalouden rahoitusasemaan. Yleinen yrittäjäriski on kasvanut markkinariskien kasvaessa tuotantopanosten hintojen, tuottajahintavaihteluiden ja korkomarkkinamuutosten myötä. Myös eläintautien riski on kasvanut, kuten myös yrittäjän kohtaama politiikkariski.

Maatalouselinkeino on muuttunut vaativammaksi tilakoon kasvaessa ja toiminnan laajentuessa, mikä lisää yrittäjäriskiä ja vaatii yhä vahvempaa talous- ja liikkeenjohto-osaamista. Yrittäjän osaamista arvioidaan toiminnan tulosten ja tilan kehityksen perusteella. Maatalousyrittäjä on usein hyvin itsenäinen, ja sitä myöten yrittäjäriskin turvaaminen on ensiarvoista. Lainaturva ja henkivakuutus ovat tärkeä osa yrittäjäriskin hallintaa samoin kuin muun muassa edunvalvonta-, testamentti- ja avioehtoasiakirjojen voimassaolo.

Markkinariskiä luovat hintojen heilunnan lisäksi maataloustuotteiden kysynnän muutokset. Yksittäisten tuotantosuuntien toimintaedellytysten arviointi myös tulevaisuuden kysynnän näkökulmasta on merkityksellistä investointien ja niiden rahoitusten suunnittelussa. Toimintaedellytyksiin vaikuttaa myös politiikkamuutokset, jotka tuovat mukanaan politiikkariskin maatalouden rahoitukseen. Esimerkkinä tutkimuksen tekohetkellä on turkistarhauksen rahoituksen loppuminen. Useat pankit ovat lopettaneet turkistarhauksen rahoituksen, koska turkistarhauksen tulevaisuus on koettu epävarmaksi. Turvepeltojen päästömääristä

käydään tällä hetkellä keskustelua. Tiedossa ei kuitenkaan pääosin ole muutoksia turvepeltojen rahoituksen myöntämisessä eikä turvepeltoihin kiinnitetä erityishuomiota esimerkiksi vakuutena.

Miten maatalousyrittäjät voivat parantaa rahoitusasemaansa

Maatalousyrittäjät voivat itse parantaa rahoitusasemaansa ennen kaikkea parantamalla maatalousyritystoiminnan kokonaisuuden hallintaa. Siinä ovat avaintekijöinä oman tuotantosuunnan yritystoiminnan osaaminen, johtaminen ja talouden hallinta. Talousosaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Maatilayrityksellä täytyy olla asetetut tavoitteet, liiketoimintasuunnitelma ja strategia. Investoinneille täytyy pystyä kertomaan perustelut.

Suomalaiset maatilat täyttävät keskimäärin vastuullisuuskriteerit helposti, koska suuri osa tiloista on toteuttanut Euroopan unionin yhteisen maataloustukipolitiikan mukaisia kestävästä kehitystä edistäviä toimenpiteitä EU-jäsenyyden ajan muun muassa ympäristön ja eläinten hyvinvoinnin osalta. Myös elintarviketeollisuuden kanssa solmittujen vastuullisuusohjelmien vaatimusten täyttäminen parantaa maatilayritysten kestävyyttä ja sitä kautta rahoitusasemaa. Vastuullisuus mielletään kuitenkin vielä usein viljelyyn eli ympäristöasioihin liittyväksi eikä sosiaaliseen tai hallinnolliseen vastuuseen liittyväksi.

Vastuullisuuskriteerien täyttäminen myös sosiaalisen ja hallinnollisen vastuullisuuden osalta vaatii lähinnä asioiden mieltämistä osaksi vastuullisuutta. Lisäksi vastuullisuus vaatii toteennäyttämistä eli dokumentointia. Digitaalisten palvelujen ja tekoälyn hyödyntäminen korostuu lisääntyvien dokumentointivaatimustenkin vuoksi entisestään maatalousyrittäjien toiminnassa.

Vastuullisuuden osoittaminen voi parhaimmillaan tuoda maataloudelle kilpailuetua ja parantaa tuotteiden myyntimahdollisuuksia. Toistaiseksi ei kuitenkaan vielä ole onnistuttu saamaan markkinoilta lisäarvoa vastuullisuudesta.

7 Yhteenvedo rahoitusneuvottelijoiden ja maatalousyrittäjien kyselyistä

Tutkimushankkeessa toteutettiin kyselytutkimukset keväällä 2024 sekä kokoluokaltaan yli 100 000 euron investoinnin vuosien 2015–2023 aikana tehneille maatalousyrittäjille, että neljän suurimman maatalouden rahoittajapankin rahoitusneuvottelijoille (ks. tarkemmin Kujala, Niskanen & Noro 2024). Kyselyssä oli mukana OP Ryhmä, Nordea, Säästöpankki ja POP Pankki.

Sekä maatalousyrittäjät että rahoitusneuvottelijat korostivat, että pankkisääntely ja vastuullisuuteen liittyvät muutokset tulevat vaikuttamaan maatalousrahoitukseen. Maatalousyrittäjät tunnistivat vastuullisuudesta olevan etua pidemmällä aikavälillä, kuten tuotteiden menekin varmistamisessa sekä lainan saamisessa. Rahoitusneuvottelijat arvioivat vastuullisuuden olevan tulevaisuudessa yhä merkittävämpi osa rahoitusneuvotteluista ja rahoituksen myöntöä.

Pankkirahoitukseen on viime vuosien aikana kohdistunut merkittäviä sääntelyn muutoksia, jotka ovat alkaneet vakavaraisuussääntelystä ja ovat etenemässä vastuullisuuden raportointivelvoitteisiin. Nämä muutokset vaikuttavat myös maatalousrahoitukseen. Rahoitusneuvottelijakyselyn mukaan investointia suunnittelevia maatalousyrittäjiä on aiempaa vähemmän, mikä koskee kaikkia yrittäjiä mukaan lukien nuoret yrittäjät. Maatalouden heikko kannattavuus vaikeuttaa kannattavien investointien suunnittelua.

Maatalousyrittäjille tehdyn kyselyn mukaan maatalouden pankkirahoitus nähdään toimivaksi kokonaisuudeksi. Tyypillisin vastaus oli, että maatalousyrittäjien ja pankkien välillä on pitkä ja toimiva asiakkuus, ja rahoitusprosessi on ollut sujuva. Sääntelyn liiallinen lisääntyminen ja rahoituksen päätöksenteon etäytyminen paikallistasolta olivat kuitenkin huolenaiheena.

Maatalousyrittäjät kokivat pankkien osaamisen pääosin olevan hyvällä tasolla maatalouden rahoittamisessa. Pankkien rahoitusneuvottelijat korostivat, että maatalousyrittäjien osaaminen on vahvistunut maatalouden muuttuessa yrittäjämäisemmäksi. Talousosaaminen ja liikkeenjohtotaidot nousivat tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi lainansaannin edellytysten parantamisessa.

Sekä maatalousyrittäjät että pankit tiedostivat vastuullisuuden merkityksen maatalousrahoituksessa. Maatalousyrittäjät tunnistivat vastuullisuuden eduksi pitkällä aikavälillä, kuten tuotteiden menekin varmistamisessa ja positiivisessa vaikutuksessa lainan saamiseen. Rahoitusneuvottelijat arvioivat vastuullisuuden muodostavan merkittävän osan tulevaisuuden rahoitusneuvotteluista ja rahoituksen myöntöä. Tällä hetkellä suurimpien vaikutusten nähdään olevan

vasta tulossa, sillä lainaneuvotteluissa ei vielä vaadita esimerkiksi hiilijalanjälki-laskelmia tai vastuullisuussuunnitelmia.

Pankkien rahoitusneuvottelijat korostavat maatalouden rahoituksessa tärkeim-män elementin olevan rahoituksen saajan maksukyky. Maksukyvyn osoittami-sen perusteina ovat taloudellisten tunnuslukujen ymmärrys ja niiden käyttö maksukyvyn laskennallisessa todentamisessa. Maatalousyrittäjän yrittäjäomi-naisuudet korostuvat entistä vahvemmin maatalouden rahoituksen saannissa.

Kysely kohdistui maatalousyrittäjille, jotka olivat toteuttaneet suuren tuetun maatalousinvestoinnin ja saaneet sille rahoituksen. Toteutumatta jääviä hank-keita pysähtyy eri syistä ja eri vaiheissa, mikä vaatisi erilaisen tutkimusasetel-man. Hakemusvaiheeseen edenneissä hankkeissa valmistelu on yleensä edennyt jo varsin pitkälle.

8 Johtopäätökset ja suositukset

Tässä luvussa esitetään tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset ja niihin perustuvat suositukset pankeille, maatilayrityksille ja hallinnon toimijoille.

Vastuullisuus yritystoiminnassa on kehittynyt pitkäjänteisesti 1970-luvulta lähtien, jolloin OECD loi ensimmäiset vastuullisen liiketoiminnan periaatteet. Tämä kehitys on johtanut nykyisiin vastuullisuuden ESG-osa-alueisiin (Environmental, Social, Governance), joissa korostetaan yritysten velvollisuutta edistää ympäristöllistä, sosiaalista ja taloudellista hyvinvointia sekä ehkäistä toiminnastaan aiheutuvia haitallisia vaikutuksia. Vastuullisuuden käsite on laajentunut ja syventynyt osaksi yritysten strategiaa ja strategista johtamista myös maa- ja elintarviketaloussektorilla sekä pankkisektorilla.

Vastuullisuuskriteerit ovat kasvava osa maatalouden pankkirahoitusta, josta konkreettinen esimerkki on pankkien tarve mitata ja vähentää luottosalkkujensa ympäristö- ja ilmastovaikutuksia. Tämä kehitys tekee vastuullisuudesta yhä tärkeemmän tekijän rahoituspäätöksissä. Suomalaisten maatalousyritysten tilanne on hyvä, sillä suurin osa maatalousyrityksistä toteuttaa vastuullisuustoimia ja hyviä viljelykäytäntöjä jo nykyisin esimerkiksi EU:n yhteisen maatalouspolitiikan vapaaehtoisten toimenpiteiden kautta.

Euroopan unionin strategiana on ollut, että pitkällä aikavälillä vastuullisuudella saavutetaan kilpailuetua, mutta EU ei ole vielä päässyt hyötymään vastuullisuussääntelyn edelläkävijyydestä. Viimeaikaisen muuttuneen maailmantilanteen vuoksi EU onkin joutunut uudelleenarvioimaan strategiaansa keväällä 2025 ja hidastamaan vastuullisuussääntelyn voimaantuloa. Vastuullisuustoimien toteutus kuitenkin jatkuu ja Suomeen soveltuvien toimintamallien kehittämistä kannattaa jatkaa.

Rahoitusta ohjaava muu pankkisääntelyn määrä on viime vuosina lisääntynyt ja yksityiskohtaistunut, ja hidastanut rahoituksen hakuprosessia. Sekä yrittäjät että pankit painottavat, että rahoituksen hakemisen prosessi on aiempaa työlämpi, muun muassa dokumentointivaade on kasvanut sekä pankeilla että rahoituksen hakijoilla erityisesti tiukentuneen vakavaraisuussääntelyn myötä. Tämä on hidastanut rahoituspäätösten tekemistä ja lisännyt asiakkaan kokemusta rahoituksen saannin tiukentumisesta ja vaikeutumisesta. Sääntelyvaade on suuri ja luo hallinnollista taakkaa sekä rahoittajalle että rahoituksen hakijalle.

Rahoituksen peruseriaatteet eivät ole kuitenkaan muuttuneet. Rahoituksen saanti perustuu maksukykyyn ja kassavirtaan. Pankit korostavat, että kannat-

tavat investoinnit saavat rahoitusta. Rahoituksen saanti on kuitenkin vaikeutunut osalla tiloista taloudellisen tilanteen heikentymisen vuoksi. Kannattavuus on heikentynyt toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi, ja myös maksuvalmius on heikentynyt tuotantokustannusten ja tuottajahintojen nopeiden eritahtisten vaihteluiden vuoksi. Taloudellisen tilanteen osalta on suuria vaihteluja tila- ja tuotantosuuntaakohtaisesti.

Pääomavaltaisen maatalouden haasteena on omaisuuden potentiaalinen realisoitintahinta eli vakuusarvoksi laskettavan omaisuuden arvo. Metsät ja pellot toimivat edelleen keskeisinä vakuuksina, mutta maatalousrakennusten jälleenvyyntiarvo on usein heikko. Alueelliset erot vakuusarvoissa ovat merkittäviä. Aktiivisilla maatalousalueilla realisoitimahdollisuudet ovat paremmat, kun taas muualla peltojen tai kiinteän omaisuuden edullinen saatavuus voi luoda uusia mahdollisuuksia uusille yrittäjille.

Maatalouden osuus yrityslainakannasta on pieni, mutta sen rahoittaminen on yhteiskunnallisesti erittäin tärkeää. Rahoittajien ja hallinnon on välttämätöntä ylläpitää ajantasaista maatalouselinkeinon liittyvää asiantuntemusta ja ymmärrystä maatalouden käytännöistä sekä rahoitustarpeista, jotta rahoituspäätökset ovat hyvin perusteltuja ja tukevat alan kehitystä.

Maatalouden järjestämättömien luottojen kasvun pysäyttäminen ja kokonaismäärän kääntäminen laskuun on olennaista alan kehityksen kannalta. Kestävän tapa suunnan kääntämiseen on maksuvaikeuksiin ajautumisen ennakoiva torjunta ja toisaalta terveiden lainojen kannan kasvattaminen. Järjestämättömäksi lainaksi luokituneiden lainojen osalta tulisi pyrkiä vakauttamaan tilojen maksuvalmiustilannetta, tarvittaessa yhdessä asiantuntijoiden kanssa laadittujen suunnitelmien avulla. Kroonisen kassakriisin ratkaiseminen voi vaatia myös omaisuuden myyntiä tai jotain muuta raskaampaa toimea, jolla pyritään kuitenkin säilyttämään tilan toimintakyky. Viimeaikaiset muutokset kuten korkotason palautuminen ja maataloustukien maksuaikataulujen vakiintuminen vuoden 2023 shokin jälkeen uusiin ajankohtiin voivat jossain määrin vakauttaa tilannetta osalla maksuvalmiushaasteiden kanssa painivista tiloista.

Mistä maista oppia Suomeen?

Suomessa maatalouden rahoituksessa on ollut perinteisesti kattava tarjonta rahoitusvälineitä CAP-toimenpiteiden ja pankkirahoituksen, sekä täydentävien rahoitusratkaisujen kuten leasing- ja eläinluottojen kautta. Kattavan tarjonnan ja tukivälineiden päällekkäisyysriskien, sekä takausmaksujen vuoksi esimerkiksi Finnveran takausvälineiden ulottamista maatalouden rahoitukseen ei ole otettu käyttöön. Ulkomaisista esimerkeistä etenkin Irlannin maatalous- ja elin-

tarvikesektorin pk-yrityksille yhteisesti saatavilla olevat rahoitus- ja takausvälineet ovat kuitenkin mielenkiintoisia ja ilmeisen hyvin onnistuneita ratkaisuja laajentaa rahoitusmahdollisuuksia perinteisten mallien ohessa. Ratkaisupohjan laajentamistarvetta tukevat uudet tarpeet, esimerkiksi maatilojen omistajanvaihdokset muualle kuin perheen sisäisesti, sekä sektorin uudistumisen kannalta tarpeellisten, uudentyyppisten investointien tarve, kuten maatilatalouden rinnalla kasvatettava jatkojalostuksen yritystoiminta.

Hankkeen suositukset:

Suositukset pankeille, maatalousyrittäjille, hallinnolle ja muille maatalousalan toimijoille:

Vastuullisuuskriteerien yhtenäistäminen. Elinkeinon, hallinnon ja pankkien tulee yhdessä laatia vastuullisuuden kriteerit, joita voidaan soveltaa myös rahoituksen hakuprosessissa. Olemassa olevan datan hyödyntämistä tulee lisätä, jotta maatalousyrittäjä ei joudu tekemään vastuullisuusraportointia eri tahoille eri tavoin. Vastuullisuuden hyödyistä tulee viestiä selkeästi ja kannustaa kriteerien täyttämiseen taloudellisin kannustimin.

Menestymisen esilletuominen. Korostetaan eri tavoin menestyviä maatalousyrityksiä ja taloudellisen menestymisen mahdollisuuksia. Tämä voi toimia inspiraationa muille ja parantaa alan imagoa. Luodaan positiivinen ja kannustava ilmapiiri, joka tukee yrittäjäasennetta ja kehitys- ja ratkaisuhakuisuutta.

Taloulosaamisen painottaminen maatalousalan perus- ja täydennyskoulutuksessa. Jatketaan koulutusjärjestelmän vahvistamista liiketoimintaosaamisen, operatiivisen johtamisen ja verotuksen opetuksen osalta.

Suositukset pankeille

Vastuullisuuskriteerien selkeyttäminen asiakkaille. Tulevaisuuden vastuullisuuden todentamisessa voidaan hyödyntää lainanhakijaopasta soveltuvin osin. Ulkomaisista esimerkeistä voi löytyä Suomeenkin sovellettavia malleja muun muassa vastuullisuusohjelmiin kuulumisesta, vastuullisuuden todentamisesta ja taloudellisista kannustimista, kuten pienemmästä korkomarginaalista.

Aktiivinen keskusteluyhteys asiakkaiden kanssa. Lisääntyvä pankki- ja vastuullisuussääntely vaikuttaa maatalouden investointien rahoitusprosesseihin monipuolisesti. Pankkien tulee jatkaa aktiivisen keskusteluyhteyden pitämistä investointeja suunnittelevien tilojen kanssa. Kolmi-nelikantaneuvottelut ja pankin

vastuuhenkilön pysyvyys asiakassuhteessa ovat keskeisiä tekijöitä onnistuneessa yhteistyössä.

Viestintä vakavaraisuussääntelyn merkityksestä asiakkaille. Järjestämättömien luottojen määrä on kasvanut, mikä tiukentaa rahoituksen saatavuutta. On tärkeää tehdä yhteistyötä asiakkaiden kanssa järjestämättömien luottojen ennaltaehkäisyssä ja jo syntyneiden ongelmien ratkaisemisessa.

Suosituksset maatilayrityksille

Rahoituksen hakemisen tilanteeseen valmistauduttava. Maksuvalmiuslaskelmien merkitys korostuu etenkin, jos yrityksen toiminta muuttuu investoinnin myötä tai jos maksukäyttäytymisen historia puuttuu, kun kyse on nuoresta yrittäjästä tai tilan ostamistilanteesta. ESG-teemojen todentaminen listausten, asiakirjojen ja laskelmien avulla ja etenkin hiilijalanjälkilaskelmien merkitys kasvaa tulevaisuudessa. Laskelmien teko parantaa rahoituksen saamisen mahdollisuuksia.

Markkinariskeihin varauduttava entistä paremmin. Tuotantopanoshintojen muutoksia vastaan tulee suojautua nykyistä tehokkaammin, sillä hintojen heilahtelut voivat nopeasti heikentää maatalouden maksuvalmiutta. Tämä vaatii entistä suunnitelmallisempaa riskienhallintaa. Samalla maatilayrityksissä on tärkeä huomioida, miten kysynnän ja tarjonnan muutokset vaikuttavat hintoihin. Siksi on tärkeää seurata markkinasignaaleja ja markkinoilta saatavissa olevaa tietoa.

Yrittäjien omien verkostojen kehittäminen ja aktivointi. Maatilayrittäjien tulee kehittää ja aktivoida omia yhteistyöverkostojaan. Verkostot ja yhteistyömuodot helpottavat riskienhallintaa ja auttavat jakamaan riskejä. Tämä voi parantaa myös yritysten rahoitusasemaa.

Suosituksset julkiselle hallinnolle

Kansallisten mahdollisuuksien hyödyntäminen rahoitusmarkkinoiden toimivuuden parantamisessa. Tavoitteena on parantaa maatalouden rahoituksen saatavuutta tunnistamalla pullonkauloja ja purkamalla rahoitusmarkkinoiden sääntelyä. Kansallinen liikkumavara maatalouden rahoitussääntelyyn liittyen tulee kartoittaa ja lisätä mahdollisia joustoja rahoitusmarkkinoiden toimivuuden varmistamisessa. Suomen tulee myös aktiivisesti vaikuttaa EU-tason sääntelyn yksinkertaistamiseen.

Uusien rahoitusmallien kehittäminen. Kehitetään uusia rahoitusmalleja, jotka eivät perustu pelkästään pankkirahoitukseen. Tämä voi sisältää esimerkiksi joukkorahoituksen tai yhteisörahoituksen malleja. On tärkeää, että Finnveralainsäädännön uudistaminen maataloustuotannon rahoitusaseman parantamiseksi etenee nopealla aikataululla. Ulotetaan Finnveran takaukset myös maatalouden rahoitukseen.

Omistajanvaihdosten tukivälineiden kehittäminen. Maataloussektorin keskeinen haaste on jatkavien yrittäjien löytäminen. Omistajanvaihdos perheen sisällä on jatkossakin yleisin omistuksen vaihdostapa, mutta perheen ulkopuolisia kauppvoja tarvitaan jatkuvasti lisää. Mahdollisuuksia tarjota valtioneuvostolta omistajanvaihdoksiin nykyistä laajemmin, esimerkiksi Finnveran takausten avulla, tulee selvittää.

Maatalouden riskienhallinnan edistäminen. Maatalouspolitiikan kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota siihen, millaisilla keinoilla voidaan auttaa yrityksiä hallitsemaan etenkin maatalouden ulkoisesta toimintaympäristöstä tulevia riskejä. Riskienhallinta parantaa rahoituksen saatavuutta. Toimintaedellytysten varmistaminen, kuten eläintautien hallinta, on myös rahoituksen saannin kannalta välttämätöntä.

9 Lähteet

Alho, E., Arovuori, K., Heikkilä, A-M., Niskanen, O., Väre M. & Yrjölä T. 2019. Maatalouden asema rahoitusmarkkinoilla. PTT Työpapereita 200. Pellervon taloustutkimus PTT. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/wp-content/uploads/media/tp200yhdistetty2.pdf>

Bank for International Settlements (BIS). 2025. Basel Committee on Banking Supervision. The Basel Framework. <https://www.bis.org/baselframework/BaselFramework.pdf>

Bradfield, T., Butler, R., Dillon, E. Hennessy, T.& Loughrey, J. 2023a. Can policy encourage land mobility? Journal of Rural Studies 97, p. 192-201. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2022.12.014>

Bradfield, T., Butler, R., Dillon, E. Hennessy, T.& Loughrey, J. 2023b. The impact of long-term land leases on farm investment: Evidence from the Irish dairy sector. Land Use Policy 126: 106553. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2023.106553>

European Banking Authority. 2018. Ohjeet järjestämättömien saamisten ja lainanhoidojoustosaamisten käsittelystä. Loppuraportti. EBA/GL/2018/06. Saatavilla: https://www.finanssivalvonta.fi/contentassets/d7b2209e825a4e60bb1a819429e030c0/2018_6_fi.pdf?t_id=IP5KyijKw9Za9GVoopzjyQ%3d%3d&t_uuid=BKjGqUY6Q3-ShHatTb72Jw&t_q=luotto-tappiova

European Banking Authority. 2024. Final Draft Implementing Technical Standards amending Commission Implementing Regulation (EU) 2021/451 on supervisory reporting referred to in Article 430 (7) of Regulation (EU) No 575/2013 concerning output floor, credit risk, market risk, operational risk, crypto assets and leverage ratio. Saatavilla: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2024-07/b6be4507-e772-4bfb-a8f4-631f424ed12a/final_report_on_amendments_to_the_its_on_supervisory_reporting-crr3_crd6.pdf

European Banking Authority. 2025a. 2025 EU-wide stress test. Saatavilla: <https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2024-07/e0ceb5e9-6d9c-417b-9162-5a099c5a8204/2025%20EU-wide%20stress%20test%20-%20Template%20Guidance.pdf>

European Banking Authority. 2025b. Final Report. Guidelines on the management of environmental, social and governance (ESG) risks. Saatavilla: <https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2025-01/fb22982a-d69d-42cc->

9d62-1023497ad58a/Final%20Guidelines%20on%20the%20management%20of%20ESG%20risks.pdf

European Commission. 2018. Action plan: Financing Sustainable Growth. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0097>

European Commission. 2020a. The European Green Deal. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/stories/european-green-deal/>

European Commission. 2020b. A Farm to Fork Strategy. COM(2020)381 final. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>

European Commission. 2020c. EU Biodiversity Strategy for 2030: Bringing nature back into our lives. COM(2020)380 final.

European Commission. 2021a. The technical screening criteria. Commission delegated regulation. COM(2021)2800. Saatavilla: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=PI_COM:C\(2021\)2800](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=PI_COM:C(2021)2800)

European Commission. 2021b. Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0390>

European Commission, 2023. CAP Strategic Plans. Saatavilla: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans_en

European Commission. 2024. Strategic dialogue on the future of EU agriculture. Saatavilla: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/main-initiatives-strategic-dialogue-future-eu-agriculture_en

European Commission. 2025a. Proposal for a directive the European Parliament and of the Council amending Directive (EU) 2022/2464 and (EU) 2024/1760 as regards the dates from which Member States are to apply certain corporate sustainability reporting and due diligence requirements COM(2025) 80 final. Saatavilla: https://commission.europa.eu/document/download/0affa9a8-2ac5-46a9-98f8-19205bf61eb5_en?filename=COM_2025_80_EN.pdf

European Commission. 2025b. A Vision for Agriculture and Food. Shaping together an attractive farming and agri-food sector for future generations. Brussels 19.2.2025. Saatavilla: https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/33467d24-3123-4118-816e-1782f4872c3d_en?filename=communication-vision-agriculture-food_en.pdf

European Parliament. 2020. Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment and amending Regulation (EU) 2019/2088. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>

Euroopan unioni. 2013. Euroopan unionin virallinen lehti. Neuvoston asetus (EU) N:o 1024/2013, luottolaitosten vakavaraisuusvalvontaan liittyvää politiikkaa koskevien erityistehtävien antamisesta Euroopan keskuspankille. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1024>

European Union. 2014. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/eng>

European Union. 2019. Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R2088>

Eurostat, 2022. Farms and Farmland in the European Union. Saatavilla: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_-_statistics#Farms_in_2020

Euroopan unioni. 2022. Euroopan unionin virallinen lehti. Direktiivit. EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI (EU) 2022/2464, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, asetuksen (EU) N:o 537/2014, direktiivin 2004/109/EY, direktiivin 2006/43/EY ja direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta yritysten kestävyysraportoinnin osalta. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464>

FGLS. 2019. Future Growth Loan Scheme in Ireland. Saatavilla: <https://enterprise.gov.ie/en/publications/publication-files/future-growth-loan-scheme-information-pack.pdf>

FI-compass. 2020a. Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Denmark, Study report. Saatavilla: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Denmark.pdf.

FI-compass. 2020b. Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Finland, Study report. Saatavilla: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Finland.pdf.

FI-compass. 2020c. Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Netherlands, Study report. Saatavilla: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Netherlands.pdf.

FI-compass. 2020d. Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Ireland, Study report. Saatavilla: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Ireland.pdf.

FI-compass. 2020e. Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Sweden, Study report. Saatavilla: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Sweden.pdf.

Finanssivalvonta. 2018. Basel III -uudistukset yhdenmukaistavat pankkien vakavaraisuuslaskentaa – sisäisiä malleja soveltavien suomalaisten pankkien pääomavaateiden arvioidaan kasvavan. Saatavilla: https://publications.bof.fi/bitstream/handle/10024/46578/Basel_III-uudistukset.pdf?sequence=1

Finanssivalvonta. 2022. Valvottavatiedote 25.4.2022 – 25/2022. Saatavilla: <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2022/finanssivalvonnan-suorassa-valvonnassa-olevien-pankkien-ongelmaluottojen-tunnistamisessa-ja-niiden-hoidossa-seka-odotettavissa-olevien-luottotappioiden-maarittamisen-menetelmissa-ja-prosesseissa-korjattavaa/>

Food Harvest 2020. Julkaistu 2010. A vision for Irish agri-food and fisheries Saatavilla: <https://assets.gov.ie/static/documents/food-harvest-2020.pdf>

Food Wise 2025. Julkaistu 2020. A 10 year vision for the Irish agri-food-sector. Saatavilla: <https://www.gov.ie/en/publication/a6b0d-food-wise-2025>

Food vision 2030. Julkaistu 2022. A World Leader in Sustainable Food Systems. Saatavilla: <https://www.gov.ie/en/policy/b2a3c-food-vision-2030-a-world-leader-in-sustainable-food-systems/>

Forsman-Hugg, S., Kinnunen, P., Kujala, P. ja Yli-Liipola, M. 2025. Kansainväliset jännitteet tuovat epävarmuutta ruokamarkkinoille. PTT-ennusteet 3/2025: Maa- ja elintarviketalous – kevät 2025. Pellervon taloustutkimus PTT. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/ennusteet/maa-ja-elintarviketalous-kevat-2025/>

Forsman-Hugg, S. & Yli-Liipola, M. 2025. Maataloustuotteiden ja ruuan kysyntä muutoksessa. Julkaisussa: Kujala, P., Arovuori, K., Forsman-Hugg, S. ym. Keskustelualoitteita EU:n maatalouspolitiikan muutospaineista. s. 9–17.

Pellervon taloustutkimus PTT. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/wp-content/uploads/2025/02/CAP28-synteesi.pdf>

Geoghegan, C. & O'Donoghue, C. 2018. Socioeconomic drivers of land mobility in Irish agriculture. *International Journal of Agricultural Management* 7(2). DOI: 10.22004/ag.econ.301162

GSLS, 2022. Growth and Sustainability Loan Scheme in Ireland. Saatavilla: <https://sbci.gov.ie/products/growth-and-sustainability-loan-scheme>

Heikkilä, A-M. & Niskanen, O. 2020. Maatalousinvestointien tukimuotojen arviointi ja maatilatalouden kehittämisrahaston rooli niiden toteutuksessa. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 47/2020. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-000-7>

IPCC. 2023: Sections. In: *Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Core Writing Team, H. Lee and J. Romero (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, pp. 35-115, doi: 10.59327/IPCC/AR6-978929169164

Karhu, S., Peltonen-Sainio, P., Jauni, M. & Hautsalo, J. 2023. Vaikutukset maatalouteen ja puutarhatuotantoon. Julkaisussa: Huhta, E., Melin, M., Airaksinen, S. ym. *Ilmastomuutoksen ja sään ääri-ilmiöiden vaikutukset luontoon ja luonnonvaratalouteen: Synteesiraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 118/2023: s. 25–35.

Kujala, P., Niskanen, O. & Noro, K. 2024. Kohti maatalouden kestävää rahoitusta – maatalousyrittäjien ja pankkien rahoitusneuvottelijoiden näkemyksiä. PTT Raportteja 291. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/julkaisut/kohti-maatalouden-kestavaa-rahoitusta-maatalousyrittajien-ja-pankkien-rahoitusneuvottelijoiden-nakemyksia/>

Kujala, P., Arovuori, K., Yli-Liipola, M. & Forsman-Hugg, S. 2025. Arviointi Suomen CAP-suunnitelman käytössä olevien maatalouden riskienhallintavälineiden toimivuudesta. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka Suomessa – Arvioinnit ja selvityksiä 2025:2. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166198/MMM_CAP_2025_2.pdf?sequence=1#:~:text=Julkaisu%20on%20arviointiraportti%2C%20jonka%20kohteena%20on%20Suomen%20kansallisen,osana%20maa-%20ja%20mets%C3%A4talousministeri%C3%B6n%20tilaamaa%20CAP-suunnitelman%20monivuotista%20arviointia.

Lahnamäki-Kivelä, S., Pussi, K., Pesonen, L., Suomi, P. & Latvala, T. 2025. Datatalous muuttaa tilojen toimintaa. Julkaisussa: Niskanen, O. & Karikallio, H.-M. ym. Synteesiraportti: Maatalouden rakennemuutoksesta yritystoiminnan muutokseen. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 3/2025. Luonnonvarakeskus. Helsinki. s. 43–47. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-009-1>

Luke 2025. Maataloussektorin pääomakanta FADN-aineistossa. Saatavilla: www.luke.fi/taloustohtori

Maa- ja metsätalousministeriö. MMM. 2022. Suomen CAP-suunnitelma kaudelle 2023–2027. Saatavilla: <https://mmm.fi/cap27/cap-suunnitelma>

Nationalbanken. 2014. Danish Agriculture. Danmarks nationalbank monetary review, 2nd quarter, 2014. Saatavilla: <https://www.nationalbanken.dk/media/q55pr254/danish-agriculture.pdf>

Niemi, J. & Arovuori, K. 2025. Ukrainan mahdollisen EU-jäsenyyden aiheuttamat muutostarpeet EU:n maatalouspolitiikkaan. Julkaisussa: Kujala, P., Arovuori, K., Forsman-Hugg, S. ym. Keskustelualoitteita EU:n maatalouspolitiikan muutospainesta. s. 51–62. Pellervon taloustutkimus PTT. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/wp-content/uploads/2025/02/CAP28-synteesi.pdf>

Nordea. 2025. Vastuullisuustavoitteemme. Internet-sivu. Saatavilla: <https://www.nordea.com/fi/vastuullisuus/vastuullisuustavoitteemme#3>.

Noro, K., Kujala, P., Kinnunen, P. & Forsman-Hugg, S. 2024. Kasvihuoneyrittäjien näkemyksiä kasvintuhojariskeistä ja riskienhallintavälineiden tarpeesta. PTT Raportteja 290. Pellervon taloustutkimus PTT. Helsinki. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/wp-content/uploads/2024/06/PTTrap290F.pdf>

OECD. 2023. OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct. Saatavilla: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-guidelines-for-multinational-enterprises-on-responsible-business-conduct_81f92357-en.html

OECD. 2025. Declaration on International Investment and Multinational Enterprises. Saatavilla: <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/241/241.en.pdf>

OP Ryhmä. 2025. OP Ryhmän vuosikertomus 2024. Saatavilla: <https://vuosi.op.fi/siteassets/pdf/2024/op-ryhman-vuosikertomus-2024.pdf-pdf>

PCAF Partnership for Carbon accounting Financials. 2022. Financed Emissions. The global ghg accounting & reporting Standard/ Part A. Saatavilla: <https://carbonaccountingfinancials.com/en/standard#a>

Revenue. 2020 The farming sector in Ireland: a profile from revenue data statistics Update, 2020 (2020), p. 6

Revenue. 2021. Leasing farmland. Saatavilla: <https://www.revenue.ie/en/personal-tax-credits-reliefs-and-exemptions/land-and-property/leasing-farm-land/index.aspx>

Revenue. 2025. Disposal of a business or farm (Retirement Relief). Saatavilla: <https://www.revenue.ie/en/gains-gifts-and-inheritance/cgt-reliefs/disposal-of-a-business-or-farm.aspx>

Rinne, M. & Virkkunen, E. (toim.) 2021. Suomalaisen kotieläintuotannon kokonaiskestävyys: Kilpailukyky suhteessa tärkeimpiin kilpailijamaihin. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 55/2021. Saatavilla: https://juri.luke.fi/bitstream/handle/10024/547683/luke-luobio_55_2021.pdf

Ruokavirasto, 2025a. Maatilojen energiainvestointien määrä pysyi korkeana myös vuonna 2024. Verkkojulkaisu. Saatavilla: <https://www.ruokavirasto.fi/tuet/uutiset/maatilojen-energiainvestointien-maara-pysyi-kekeana-myos-vuonna-2024/> [viitattu 13.05.2025].

Ruokavirasto, 2025b. Liiketoimintasuunnitelman (LNRO 3430) laadintaohje. Saatavilla: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/maatalous/3430_ohje.pdf

SEGES. 2025. ESGreenTool® – the digital solution for environmental, social, and governance (ESG) reporting in agriculture. Saatavilla: <https://segesinnovation.com/products-and-services/digital-solutions/esgreentool/>

Statistics Denmark. 2025. Interest and debt in agriculture by type of cost and time. <https://www.dst.dk/en>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rakennus- ja asuntotuotanto [verkkojulkaisu]. ISSN=1796-3257. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 28.4.2025]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/ras>

Swedbank. 2025. Sustainable farming certificate. Saatavilla: <https://www.swedbank.ee/business/finance/capital/afforestation?language=ENG>

Tilastokeskus 2025. Maatalouden tuotantovälineiden ostohintaindeksi ja Maatalouden tuottajahintaindeksi. Saatavilla: <https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/>

Tuohy, P., O' Sullivan, L., Bracken, C. J. & Fenton, O. 2023. Drainage status of grassland peat soils in Ireland: Extent, efficacy and implications for GHG emissions and rewetting efforts. Journal of Environmental Management, 118391. Saatavilla: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2023.118391>.

United Nations. 1993. Report of the United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro, 3-14 June 1992. Volume 1. Resolutions Adopted by the Conference. Saatavilla:

[https://docs.un.org/en/A/CONF.151/26/Rev.1\(vol.I\)](https://docs.un.org/en/A/CONF.151/26/Rev.1(vol.I))

United Nations 2015a. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. General Assembly. Saatavilla: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n15/291/89/pdf/n1529189.pdf>

United Nations 2015b. Paris Agreement. Saatavilla: https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf

United Nations. 2021. Principles for Responsible Banking. Guidance Document. Saatavilla: <https://www.unepfi.org/wordpress/wp-content/uploads/2022/04/PRB-Guidance-Document-Jan-2022-D3.pdf>

Valtioneuvosto. 2025. Suomi kasvun tielle. Tehdään Suomesta Euroopan houkuttelevin kohde investoinneille ja kasvulle. Puoliväliriihen kasvutoimet 23.4.2025. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/documents/194055633/200124281/Puoliv%C3%A4liriihen+kasvutoimet+23.04.2025.pdf/be2b5e49-f15a-31b4-b761-04d8be2ad5f5/Puoliv%C3%A4liriihen+kasvutoimet+23.04.2025.pdf?t=1745431798168>

Valtiovarainministeriö. 2021. Valtioneuvoston selvitys – Kestävän rahoituksen strategia. Perusmuistio VM2021-00479.

Valtiovarainministeriö. 2025. Finanssialan kasvustrategia. Finanssialan kasvustrategia -hankkeen työryhmä. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:23. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-839-2>